

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL
PROBLEMLƏRİ İNSTİTUTU

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ YANINDA
DÖVLƏT İDARƏÇİLİK AKADEMİYASI

Bakalavr hazırlığı üçün

**MÜASİR BEYNƏLXALQ
MÜNASİBƏTLƏR VƏ
AZƏRBAYCANIN
XARİCİ SİYASƏTİ**

fənninin proqramı

İxtisas: HS 160 100 - Beynəlxalq münasibətlər

*Azərbaycan Respublikası Təhsil
Nazirliyi Elmi-Metodik Şurası
"İdarəetmə" bölməsinin 20 fevral
2006-cı il tarixli iclasının qərarı ilə
təsdiq edilmişdir (protokol № 06).*

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN
İŞLƏR İDARƏSİNİN
KİTABXANASI

"AZƏRBAYCAN" NƏŞRİYYATI

BAKİ –2006

2962

Tərtib edən:	Əli Məhəmmədəli oğlu Həsənov, tarix elmləri doktoru
Elmi rədaaktorlar:	Ərəstun Balaxan oğlu Mehdiyev, tarix elmləri namizədi, dosent Elçin İldırım oğlu Əhmədov, siyasi elmlər namizədi, dosent
Rəyçilər:	Kərəm Cahangir oğlu Məmmədov, siyasi elmlər namizədi, dosent Teyyub Məhərrəm oğlu Nəsirov, tarix elmləri namizədi, baş müəllim

Proqramın hazırlanmasında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının "Beynəlxalq münasibətlər və xarici siyasət" kafedrasının əməkdaşı **Fuad Şammədov** yaxından iştirak etmişdir.

Əli Həsənov.

H25(06) Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycanın xarici siyasəti fənninin proqramı. - Bakı, "Azərbaycan" nəşriyyatı 2006. - 96 s.

Proqram ali məktəblərin beynəlxalq münasibətlər, beynəlxalq hüquq, hüquqsünəşliq, politologiya və digər humanitar ixtisaslar üzrə bakalavr pilləsində təhsil alan tələbələr üçün nəzərdə tutulmuşdur.

H 4804000000-025(06)
M670(07)-2006 Sifarişlə

İZAHAT VƏRƏQİ

XX əsrin 80-ci illərinin sonunda dünyada qlobal geosiyasi hadisələr baş verdi. SSRİ və Şərqi Avropa ölkələrində sosializmin süqutu dünyada baş verən ən mühüm dəyişikliklər idi. Soyuq müharibənin başa çatması və çoxqütblü beynəlxalq münasibətlər sisteminin süqutu ilə yanaşı, yeni dünya nizamının da əsası qoyulmağa başladı.

Müstəqillik əldə etdikdən sonra Azərbaycan Respublikası dünya dövlətləri tərəfindən tanındı və onlarla diplomatik münasibətlər qurdu. Eyni zamanda, digər suveren dövlətlər kimi bir sıra beynəlxalq və regional təşkilatlara üzv qəbul edildi.

Artıq neçə illərdir ki, müasir beynəlxalq münasibətlər, dünya siyasəti, Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələri və həyata keçirdiyi xarici siyasəti haqqında respublikamızın ali məktəblərində ixtisas kurslarına dair bir sıra fənlər tədris olunur. Müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminin və beynəlxalq birliyin bərabərhüquqlu üzvünə çevrilən Azərbaycan dövlətinin xarici siyasət fəaliyyətinin öyrənilməsi çox zəruridir və mühüm elmi-praktiki əhəmiyyət kəsb edir. Bu baxımdan kursun daha dərinlən öyrənilməsi üçün ümumiləşdirilmiş dərslilik, dərslər vəsaiti, metodik vəsait və proqramların hazırlanmasına böyük ehtiyac duyulur.

2005-ci ildə nəşr edilmiş "Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycanın xarici siyasəti" adlı dərslilik bu sahədə olan boşluğun doldurulması istiqamətində ilk təşəbbüsdür. Kursun sistemli şəkildə tədris olunmasını təmin etmək üçün "Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycanın xarici siyasəti" fənni proqramının hazırlanmasını zəruri hesab etdik.

Proqram müvafiq dərsləyə və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında bakalavr hazırlığı üçün "Beynəlxalq münasibətlər" ixtisasının tədris planına müvafiq olaraq hazırlanmışdır.

Proqramda kursun tədrisinə ayrılan saatlar göstərilməklə mövzular və onların məzmunu konkret izah edilir. İlk olaraq beynəlxalq münasibətlər anlayışı, onun meydana çıxması və müasir xarakteristikası; beynəlxalq münasibətlərin nəzəri mənbələri, konseptual yanaşmalar və müasir nəzəriyyələri; beynəlxalq münasibətlər sisteminin formalaşması və inkişaf mərhələləri açıqlanır (8 saat).

Bundan başqa, müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminin tendensiyaları, aktorları, xarakterik xüsusiyyətləri; yeni dünya nizamı və onun mahiyyəti, dünya siyasətinin transmilliləşməsi, global demokratikləşmə və onun dünya siyasətinin əsas tələbinə çevrilməsi; qloballaşma və onun müasir beynəlxalq münasibətlərə təsiri; regional inteqrasiya və dövlətlərarası əlaqələrin intensivləşməsi; beynəlxalq təşkilatlar və onların müasir dünya siyasətinə təsiri kimi məsələlər izah edilərək kursun mənimsənilməsi üçün tələbələrə istiqamət verilir (4 saat).

Proqramda Azərbaycanın xarici siyasətinin vəzifələri, prinsipləri və əsas istiqamətləri; müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminə yeri və rolu; dövlətimizin beynəlxalq aləmlə, dünya və region ölkələri ilə, cəmiyyətdə beynəlxalq və regional təşkilatlarla ikitərəfli və çoxtərəfli əlaqələri; dünyanın və regionun təhlükəsizlik, əməkdaşlıq və inteqrasiya proseslərinə qatılması; beynəlxalq aləmdə cərəyan edən proseslərdə və transmilli dünya siyasətində iştirakı kimi məsələlər kursun əsas hissəsini təşkil edir. Ona görə də adı çəkilən mövzuların tədrisinə daha çox saat ayrılmışdır (36 saat).

Bununla yanaşı, proqramda Azərbaycanın çoxtərəfli regional əlaqələri; yeni neft strategiyası və dövlətimizin təhlükəsizlik problemləri, o cümlədən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi kimi mövzuların tələbələrə daha

ətraflı və sistemli şəkildə çatdırılması da zəruri hesab edilərək, onların ayrı-ayrılıqda tədris olunması nəzərdə tutulur (18 saat).

Proqramda hər bir mühazirə mövzusunun məzmunu konkret izah edildikdən sonra tələbələrin seminar məşğələlərinə hazırlaşması üçün suallar verilmiş və kursun dərindən öyrənilməsinə kömək məqsədilə ədəbiyyat siyahısı və tövsiyə edilən əlavə informasiya resursları göstərilmişdir.

MÖVZU 1. Beynəlxalq münasibətlər: nəzəri mənbələr, konseptual yanaşmalar, müasir nəzəriyyələr (mühazirə - 2 saat)

1. Beynəlxalq münasibətlərin obyekt, predmeti və subyektləri haqqında. Beynəlxalq münasibətlərin predmeti, obyekt və mahiyyəti; beynəlxalq münasibətlər və geosiyasət; beynəlxalq münasibətlərin təbiəti və qanunauyğunluqları; beynəlxalq münasibətlərin əsas aktorları, onlar arasındakı münasibətlərin tənzimlənməsi yolları, şərtləri və hüquqi-siyasi əsasları; beynəlxalq münasibətlər və milli dövlətlərin beynəlxalq münasibətlər sistemindəki ierarxik vəziyyəti; beynəlxalq münasibətlər sistemində ümumi və xüsusi maraqlar, onların tənzimlənməsi yolları.

2. Beynəlxalq münasibətlər sisteminin mahiyyəti və beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsi haqqında. Beynəlxalq münasibətləri təşkil edən əsas kompozisiyalar, faktorlar, hadisələr və onlar arasındakı ümumi bağlılıq; beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsinin əsas vəzifələri, beynəlxalq münasibətlərin öyrənilməsində rolu;

Beynəlxalq münasibətlərin bir elm kimi meydana çıxması və sonrakı inkişaf xüsusiyyətləri (Fukidid, Nikollo Makiavelli, Tomas Qobs, Emerik de Vattel, Karl fon Klauzevs və b.); dövlətlərarası münasibətlərin xarakteri haqqında ilkin nəzəri yanaşmalar və bu yanaşmaların beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsinin sonrakı istiqamətlərinin yaranmasına təsiri.

3. Beynəlxalq münasibətlərin müasir nəzəriyyələri. Beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsi və dünyanın əsas siyasətşünaslıq mərkəzləri, onların tipologiyası və təsnifatı (coğrafi, sinfi və qlobal meyarlar); ümumi nəzəriyyələr (siyasi realizm, tarixi sosiologiya və marksizm-leninizm); xüsusi nəzəriyyələr (beynəlxalq aktorlar, qarşılıqlı təsir, dünya strategiyaları, konfliktləri və onların tədqiqi integrasiyası, beynəlxalq təşkilatlar və s. nəzəriyyələr); beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsinin

metodları (klassik və elmi-modernist, liberal-plüralist, materialist-strukturalist və s.); beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsinin əsas tədqiqat mərkəzləri və məktəbləri; siyasi realizm (E.Karr, N.Morqentau, R.Aron); neorealizm (Kenned Uols), sivilizasiyaların mübarizəsi, yaxud "postklassik" (S. Hantinqton) nəzəriyyələri və onların əsas mahiyyəti, digər nəzəri cərəyanlar (liberal idealist, radikalizm, postmodernizm, ingilis və fransız sosiologiya məktəbləri, qlobal beynəlxalq sistem, beynəlxalq birlik, qlobal dünya, təhlükələr balansı, humanitar müdaxilə, beynəlxalq rejim, anti-hegemon blok, və s. xüsusi nəzəriyyələr) və onların əsas arqumentləri.

1 mövzuya dair seminar məşğələsinin sualları (2 saat)

1. Beynəlxalq münasibətlərin obyekt, predmeti və subyektləri.
2. Beynəlxalq münasibətlərə dair nəzəri mənbələr və konseptual yanaşmalar.
3. Beynəlxalq münasibətlər sisteminin mahiyyəti.
4. Beynəlxalq münasibətlərin müasir nəzəriyyələri

MÖVZU 2. Beynəlxalq münasibətlər sistemi: formalaşması və əsas inkişaf mərhələləri

(mühazirə - 6 saat)

1. Avropada mərkəzi milli-dövlət hərəkətinin güclənməsi və beynəlxalq münasibətlərin Vestfal sisteminin yaranması. Diplomatik münasibətlərin tarixi (Vestfala qədərki dövr); Roma dini imperiyasının süqutu və Avropada milli dövlət hərəkətinin güclənməsi (XVII əsrin əvvəllərindən başlayaraq - 30 illik müharibənin sonuna qədər); Vestfal sülhü (1648) və beynəlxalq münasibətlər sisteminin yaranması;

Vestfal sistemi və dövlətlərarası münasibətlərin ilk hüquqi-normativ və istinad sənədinin qəbul edilməsi; Vestfal sisteminin dünyanın başqa qitələrinə tətbiqi və beynəlxalq davranış qaydalarının yaranmasına təsiri; Fransa imperatoru Napoleonun XIX əsrin əvvəllərində Vestfal sistemini pozması və işğalçılıq yürüşləri, anti-Napoleon koalisiyasının yaradılması və Vyana konqresi (1815); Vestfal sisteminin böhranı və müstəmləkə mübarizələrinin kəskinləşməsi, dünyanın yeni müharibə düşürgələri arasında qarşıdurmaya sövq edilməsi.

2. Vestfal sisteminin və müstəmləkə rejimlərinin böhranı, beynəlxalq münasibətlərin kəskinləşməsi. XX əsrin əvvəllərində beynəlxalq münasibətlərin vəziyyəti və ona təsir edən amillər; Avropanın böyük dövlətləri arasındakı münasibətlər və müstəmləkələr uğrunda mübarizənin kəskinləşməsi (Böyük Britaniya, Fransa, Almaniya, İtaliya, ABŞ, Rusiya, Yaponiya, Osmanlı İmperiyası və b.); dövlətlərarası bloklashmalar və yeni müharibəyə hazırlıq; müharibənin başlanması və gedişi müddətində beynəlxalq münasibətlər.

3. Birinci dünya müharibəsinin sonu, beynəlxalq münasibətlərin yeni - Versal sisteminin yaranması. Birinci dünya müharibəsinin beynəlxalq münasibətlər sistemində və dünya siyasətinə təsiri; Versal sisteminin yaranması və əsas xarakteristikası; dövlətlərin bu sistemin yaranmasında iştirakı və mövqeləri; ABŞ-ın Versal sistemindəki rolu və "Millətlər Liqası"nın yaradılması; dünyada və Avropada Versaldan sonra güc balansının dəyişməsi və bunun dünya siyasətinə təsiri.

4. Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər sistemində qatılmaq cəhdləri: Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin xarici siyasəti (1918-1920). Azərbaycanın Vestfal sistemində (1648) qədərki inkişafı, milli dövlət uğrunda mübarizə və qonşu ölkələrlə münasibətlər; Rusiya imperiyasının dağılması və Cənubi Qafqazda başlanan milli azadlıq hərəkatı; Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin yaranması və xarici siyasət fəaliyyətinin başlanması; Xalq Cümhuriyyətinin beynəlxalq münasibət-

lər sistemində qatılmaq cəhdləri; Azərbaycanın tanınılması və beynəlxalq münasibətlər sistemində qatılmaq uğrunda Türkiyə-Azərbaycan birgə çalışmaları; Türkiyənin Cənubi Qafqazdakı mövqelərinin zəifləməsi və Sovet Rusiyasının Qafqaz siyasəti; Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin xarici aləmlə diplomatik münasibətlər yaratması və Sovet Rusiyası təhlükəsinə qarşı həyata keçirdiyi tədbirlər; aprel böhranı, bolşeviklərin ölkəyə daxil olması və Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin süqutu.

5. 1922-1939-cu illərdə beynəlxalq münasibətlər və Versal-Vaşinqton sisteminin böhranı. Vaşinqton konfransı və Versal beynəlxalq münasibətlər sisteminin bəzi dəyişikliklərə məruz qalması (1922); "Millətlər Liqası"nın yaranması və onun tərkibində dövlətlərarası münasibətlərin müşahidə olunan ziddiyyətləri; 1922-1939-cu illərdə dünyada baş verən siyasi proseslərin və beynəlxalq münasibətlərin əsas tendensiyaları; SSRİ-nin təcrid olunmadan çıxması və beynəlxalq münasibətlərin əsas hərəkətverici qüvvələrindən birinə çevrilməsi; Almaniyanın yenidən dünya hökmranlığı uğrunda mübarizəyə qoşulması; İkinci dünya müharibəsinin başlanmasının əsas səbəbləri və beynəlxalq münasibətlər sisteminin böhranı;

6. İkinci dünya müharibəsinin nəticələri və dünyada çoxqütblü beynəlxalq münasibətlər sisteminin yaranması (1945-1950-ci illərin ortaları). İkinci dünya müharibəsinin nəticələri və bəşəriyyətin sivil dövlətlərarası münasibətlər yaratmaq istəyi; müharibəyə cəlb olunmuş dövlətlərin müharibədən sonrakı dünya nizamı və dövlətlərarası münasibətlərə baxışları; ABŞ və SSRİ-nin əsas məqsədləri və Avropada təsir dairəsi uğrunda mübarizənin kəskinləşməsi; müharibənin nəticələri və müharibədən sonrakı beynəlxalq münasibətlərin müzakirəsi (1945-ci il fevral, avqust - Yalta və Potsdam konfransları); müharibədən sonrakı beynəlxalq münasibətlərin xarakteri və səciyyəvi xüsusiyyətləri; SSRİ-ABŞ ideoloji qarşıdurmasının güclənməsi və dünya dövlətlərinin bu mübarizəyə

cəlb edilməsi; ABŞ-ın Qərbi Avropa, SSRİ-nin isə Şərqi Avropada yürütdüyü siyasət; Avropada və dünyada hərbi qarşıdurmanın güclənməsi və hərbi blokların yaranması.

7. Beynəlxalq münasibətlər "soyuq müharibə" dövründə (1950-ci illərin ortaları-1991-ci il). "Soyuq müharibə"nin əsas səbəbləri, məqsədi və o dövrün beynəlxalq münasibətlərinə təsiri; ideoloji qarşıdurmanın müstəmləkə imperiyalarının dağılmasına və Asiya, Afrika, Latin Amerikası ölkələrinin müstəqillik qazanmasına təsiri; dünyanın münaqişə bölgələrində SSRİ-ABŞ siyasəti və BMT-nin fəaliyyəti; Avropada sülh və təhlükəsizlik cəhdləri, ATƏT-in yaradılması; İran və Əfqanıstanda 70-ci illərin Sovet-Amerika qarşıdurması və beynəlxalq münasibətlərin ziddiyyətli inkişafı; Vyetnam böhranı, ABŞ-ın geri çəkilməsi və ideoloji qarşıdurmanın yumşalması; sosialist düşürgəsinin və SSRİ-nin böhranı və sosialist ideyalarının süqutu.

II mövzuya dair seminar məşğələsinin sualları (4 saat)

1. Avropada mərkəzi milli-dövlət hərəkatının güclənməsi və beynəlxalq münasibətlərin Vestfal sisteminin yaranması.
2. Birinci dünya müharibəsinin sonu, beynəlxalq münasibətlərin yeni - Versal sisteminin yaradılması.
3. Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sistemində (1918-1920-ci illər): Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin xarici siyasət fəaliyyəti.
4. XX əsrin 20-30-cu illərində beynəlxalq münasibətlər və Versal-Vaşinqton sisteminin böhranı.
5. İkinci dünya müharibəsinin nəticələri və dünyada çoxqütblü beynəlxalq münasibətlər sisteminin yaranması.
6. Beynəlxalq münasibətlər sistemi "soyuq müharibə" dövründə.

MÖVZU 3. Müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminin yaranması: xarakteristikası, tendensiyaları və əsas aktorları (mühazirə - 4 saat)

1. Müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminin yaranması və əsas xarakterik xüsusiyyətləri. XX əsrin 90-cı illərində sosializmin böhranı və dünyada demokratikləşmə meyillərinin güclənməsi; ATƏT-in Paris sammiti (1990) və "Paris Xartiyası"nın qəbul olunması; Avropada və dünyada ideoloji-sinfi qarşıdurmanın yeni dünya nizamı ilə əvəz olunması; SSRİ-nin dağılması, yeni müstəqil dövlətlərin meydana gəlməsi və müasir dünya siyasətinin subyektinə çevrilməsi; ATƏT-in beynəlxalq münasibətlərin əsas institutlarından birinə çevrilməsi (Budapeşt sammiti, 1994); müasir beynəlxalq münasibətlərin yaranması və əsas xarakterik xüsusiyyətləri (təzahür formaları, tərkibi, əsas aktorları, tendensiyaları, dünyanın qloballaşması və s.).

2. Yeni dünya nizamının yaranması və onun mahiyyəti. Beynəlxalq münasibətlərin məzmun və mahiyyətində baş verən dəyişikliklər; beynəlxalq hüququn yeni prinsiplərinin və onların həyata keçirilməsi mexanizmlərinin yaranması; dünya siyasətinin yeni prinsipləri və milli dövlət hüquqlarının məhdudlaşdırılması; dünya siyasətinin transmilliləşməsi, transmilli korporasiyalar və milli dövlətlər; ABŞ və onun yeni dünya nizamındakı rolu; təkqütblü dünya siyasəti və onun müasir beynəlxalq münasibətlərdə təzahür formaları; yeni dünya nizamı və dövlətlərin dünya siyasətinə təsir imkanlarında baş vermiş dəyişikliklər (ierarxik düzüm); beynəlxalq hüququn yeni prinsiplərlə inkişaf etdirilməsi (insan hüquq və azadlıqları, demokratik inkişaf və vətəndaş cəmiyyəti tələbləri).

3. Qloballaşma və dünya siyasətinin transmilliləşməsi. Qloballaşma müasir beynəlxalq münasibətlərin əsas tendensiyası kimi; qloballaşmanın xarakteri, mahiyyəti və əsas təzahür formaları; qloballaşma və dünya siyasətinin transmilli-

ləşməsi; qloballaşma və dünyanın iqtisadi strukturunun dəyişməsi; qloballaşmanın əsas təzahür formaları və ziddiyyətləri; qloballaşmanın müsbət və mənfi nəticələri, dünya siyasətinə, beynəlxalq münasibətlərə təsiri; qloballaşmanın inkişaf etmiş və üçüncü dövlətlərə təsiri; qloballaşma və müasir dünyanın yeni iqtisadi nizamı.

4. Beynəlxalq (regional) integrasiya və onun müasir dünya siyasətinə təsiri. Regional integrasiya müasir beynəlxalq münasibətlərin əsas tendensiyalarından biri kimi; RI-nin səbəbləri, xarakteri və əsas təzahür formaları; dünyanın əsas regional integrasiya mərkəzləri və onların fərqli xüsusiyyətləri (Avropa, Cənub-Şərqi Asiya, Amerika, Avrasiya və s.); regional integrasiya və milli dövlətlər; regional integrasiyanın əsas formaları; regional integrasiya və onun əsas subyektləri arasındakı ziddiyyətlər; regional integrasiya və onun tənzimlənməsi; əsas regional integrasiya təşkilatları və onların fəaliyyət prinsipləri.

5. Dünyanın demokratikləşməsi tendensiyası və milli dövlətlər. Demokratikləşmə müasir dünya nizamının, beynəlxalq münasibətlərin və hüququn əsas tendensiyalarından biri kimi; demokratikləşmənin dünya siyasəti səviyyəsinə yüksəldilməsi və ABŞ-ın xarici siyasəti; demokratikləşmə siyasətinin hazırlanması, həyata keçirilməsi və qiymətləndirilməsi (dünyanın demokratiya institutları və onların idarə olunması); dünya dövlətlərinin demokratik inkişaf meylləri və onların təsnifatı; sosializmin iflası və demokratikləşmənin üçüncü dalğasının vüsət alması; demokratikləşməyə təsir göstərən əsas xarici və daxili faktorlar; transmilli demokratikləşmə və onun müasir beynəlxalq münasibətlərə təsiri.

6. Müasir dünya siyasəti və beynəlxalq təşkilatlar. Beynəlxalq təşkilatların müasir dünya siyasətinin formalaşması və beynəlxalq münasibətlərin inkişafındakı rolu; beynəlxalq təşkilatların təsnifatı və xarakteristikası; üzvlük və coğrafi (məkan) prinsipləri, funksiyaları və vəzifələri, suveren dövlət

hüquqlarına müdaxiləsi; beynəlxalq təşkilatların yaranması və inkişafı, dünya siyasətinin formalaşması sahəsində onlardan istifadə edilməsi; beynəlxalq münasibətlərin tənzimlənməsində hökumətlərarası təşkilatların rolu;

Global iqtisadi və sosial təşkilatlar (QİST), onların müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində yeri və rolu (Bretton-Vud sistemi, Beynəlxalq Valyuta Fondu, Dünya Bankı, Dünya Ticarət Təşkilatı, Qeyri-formal iqtisadi strukturlar, Beynəlxalq Əmək Təşkilatı, BMT-nin Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı).

Regional iqtisadi və sosial təşkilatlar və müasir dünya siyasəti (Şimali Amerika Azad Ticarət Sazişi, Cənub-Şərqi Asiya Dövlətləri Assosiasiyası, Asiya-Sakit Okean İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, OPEK və s.).

Regional çoxfunksiyalı və ictimai-siyasi təşkilatlar və onların müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində iştirakı: ATƏT, NATO, Avropa İttifaqı, Avropa Şurası, Afrika Birliyi Təşkilatı, Amerika Dövlətləri Təşkilatı, Ərəb Dövlətləri Liqası, İslam Konfransı Təşkilatı və s.

Beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatları (BQHT) və onların müasir dünya siyasətinin formalaşmasına təsiri: BQHT-lərin yaranması (yaradılması) səbəbləri; BQHT-lərin təsnifatı və spesifikasi, hüquqi statusu, beynəlxalq proseslərə təsir mexanizmləri ("Sərhədsiz həkimlər", "Qrınpis", "Beynəlxalq amnistiya təşkilatı", "Qızıl xaç", "Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi", "Azad Həmkarlar Təşkilatının Beynəlxalq Konfransı" və s.), onların əsas məqsədi, yaranması və fəaliyyət prinsipləri.

BMT: strukturu, məqsədi və vəzifələri, fəaliyyətinin əsas istiqamətləri: BMT beynəlxalq münasibətlərin əsas universal təşkilatı kimi, yaranmasının məqsədi və prinsipləri, üzvləri və üzvlük normaları, başqa beynəlxalq təşkilatlarla qarşılıqlı əlaqələri, strukturu; BMT-nin Baş Assambleyası və Təhlükəsizlik Şurası, məqsəd, vəzifə və işləmə mexanizmləri, formalaşması,

funksiyaları və tərkibi; İqtisadi və Sosial Şura və onun əsas vəzifələri, EKOSOS və s.;

BMT və beynəlxalq hüquq, Beynəlxalq məhkəmə, onun işi və tərkibi, səlahiyyətləri; BMT Baş katibi və onun katibliyi - vəzifələri, funksiyaları və iş prinsipləri, beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik məsələlərinin təmin edilməsi; BMT və sülh-məramlı tədbirlər, konfliktlərin aradan qaldırılması.

III mövzuya dair seminar məşğələsinin sualları (4 saat)

1. Müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminin yaranması və əsas xarakterik xüsusiyyətləri.
2. Yeni dünya nizamının yaranması və onun mahiyyəti.
3. Qloballaşma və dünya siyasətinin transmilliləşməsi.
4. Beynəlxalq (regional) integrasiya və onun müasir dünyaya siyasətinə təsiri.
5. Dünyanın demokratikləşməsi tendensiyası və milli dövlətlər.
6. Beynəlxalq təşkilatlar və onların müasir dünya siyasətində rolu.
7. Qlobal iqtisadi, sosial yönümlü təşkilatlar və onların fəaliyyət istiqamətləri.
8. Regional təşkilatlar və müasir dünya siyasəti.
9. Müasir dünya siyasətinin formalaşmasında beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatlarının rolu.

MÖVZU 4. Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər sisteminə qatılması: xarici siyasət fəaliyyətinin formalaşması və inkişafı (mühazirə - 4 saat)

1. Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər sisteminə qatılması. Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpa olunması (1991,

18 oktyabr) və dünya dövlətləri tərəfindən tanınması; Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər sisteminə qatılması və müstəqil xarici siyasət yürütməsini çətinləşdirən daxili və xarici faktorlar; Azərbaycanın geosiyasi, geoiktisadi və geostrateji mövqeləri və bunların onun beynəlxalq ələmlə əlaqələrinə təsiri; Azərbaycanın enerji siyasəti və Qərba integrasiya meylləri; Azərbaycanın qlobal iqtisadi, siyasi, təhlükəsizlik problemləri və beynəlxalq təşkilatlarla bu istiqamətdə həyata keçirdiyi siyasət.

2. Xarici siyasətin əsas vəzifələri və prinsipləri. Azərbaycanın xarici siyasətinin əsas vəzifələri və onun reallaşdırılması yolları; xarici siyasətin mahiyyəti və prinsipləri; Azərbaycanın xarici siyasətinin əsas mərhələləri və onu səciyyələndirən cəhətləri; xarici siyasətin konstitusiyaya təminatı, beynəlxalq münasibətlərin reallıqları və ondan yararlanma yolları; Azərbaycanın xarici siyasətinin Heydər Əliyev konsepsiyası və onun həyata keçirilməsi.

3. Xarici siyasətin əsas istiqamətləri. Azərbaycanın xarici siyasət istiqamətlərini şərtləndirən amillər; xarici siyasətin əsas istiqamətləri və həyata keçirilməsi (Rusiya və MDB ölkələri; Cənubi Qafqaz dövlətləri; Türkiyə, İran və digər İslam ölkələri; Qərbin aparıcı dövlətləri və ABŞ; Cənub-Şərqi Asiya ölkələri; beynəlxalq və regional təşkilatlar; xüsusi istiqamət kimi Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ probleminin həlli; Azərbaycanın enerji siyasəti və yeni neft strategiyasının reallaşdırılması; terrorizmə qarşı beynəlxalq mübarizədə iştirak və s.).

4. Azərbaycanın xarici siyasət prioritetləri. Xarici siyasət prioritetlərinin müəyyən edilməsi yolları və vasitələri; xarici siyasət prioritetlərinə təsir göstərən amillər; xarici siyasət prioritetlərinin müəyyən edilməsi, açıqlanması və həyata keçirilməsi; Azərbaycanın müasir xarici siyasət prioritetləri; daxili və xarici resursların ölkənin ərazi bütövlüyünün, suveren dövlət hüquqlarının və təhlükəsizliyinin təmin edilməsinə yönəldil-

məsi; ölkənin regional integrasiya proseslərində iştirakı və bundan milli maraqlar naminə maksimum istifadə edilməsi; dünyada baş verən transmilli qloballaşma, demokratikləşmə və integrasiya proseslərində iştirak; yeni neft strategiyasının həyata keçirilməsi və onun təhlükəsizliyinin təmin olunması; ölkənin iqtisadi təhlükəsizliyinin, manatın sabitliyinin təmin olunması; ərzaq, ekologiya, informasiya, ideoloji və s. asılılığın aradan qaldırılması; Qərbin qabaqcıl və inkişaf etmiş strukturlarına integrasiya (iqtisadi, siyasi, təhlükəsizlik, informasiya və s. sahələrdə); dünya azərbaycanlılarının mənəvi birliyinin təmin edilməsi və qorunması.

5. Azərbaycanın xarici siyasət resursları və mexanizmləri. Xarici siyasətin daxili və xarici resursları; xarici siyasət mexanizmlərinin müəyyən edilməsi və həyata keçirilməsi; dünya siyasətinin mövcud vəziyyətinin və tendensiyalarının düzgün müəyyənləşdirilməsi və pragmatik siyasət yürüdülməsi; xarici siyasət mexanizmlərinin yaradılması və fəaliyyətin təmin olunması; rəsmi strukturlar - Prezident, Parlament, Xarici İşlər Nazirliyi, digər dövlət orqanlarının xarici siyasət fəaliyyətində iştirakı və ümumi koordinasiyası; xarici ölkələrdə diplomatik nümayəndəliklərin və ölkə daxilində xarici nümayəndəliklərin fəaliyyətinin düzgün yönəldilməsi və idarə olunması; xarici və milli institutların, siyasi, ictimai təşkilatların, kütləvi-informasiya vasitələrinin, milli elitanın, milli, dini və vətəndaş cəmiyyəti institutlarının imkanlarından xarici siyasət vəzifələrinin reallaşdırılması işində istifadə edilməsi və s.

IV mövzuya dair seminar məşğələsinin sualları (4 saat)

1. Azərbaycan Respublikasının "Dövlət müstəqilliyi haqqında Konstitusiya Aktı"nı qəbul etməsi və dünya birliyinin bərabərhüquqlu üzvünə çevrilməsi.

2. Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər sistemində qatılması.
3. Azərbaycan dövlətinin xarici siyasətinin əsas vəzifələri və prinsipləri.
4. Azərbaycanın müasir xarici siyasətinin əsas istiqamətləri.
5. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasət prioritetləri.
6. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasət resursları və mexanizmləri.

MÖVZU 5. Azərbaycan müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində: ikitərəfli əlaqələr

(mühazirə - 16 saat)

1. Azərbaycanın xarici siyasəti, Şimali və Cənubi Amerika ölkələri. Şimali və Cənubi Amerika ölkələri dünya siyasətində.

Azərbaycan-ABŞ münasibətləri: ABŞ dünyada baş verən siyasi, iqtisadi və hərbi proseslərə təsiretmə gücünə malik, qüdrətli fövqəldövlət kimi; Azərbaycanın ABŞ-la sıx əməkdaşlığını zəruri edən amillər; ABŞ-ın Qafqazda, o cümlədən Azərbaycandakı maraqları və onun reallaşdırılması yolları; ABŞ-ın Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (25 dekabr, 1991); iki dövlət arasında diplomatik münasibətlərin yaranması; ABŞ-da erməni lobbisinin anti-Azərbaycan fəaliyyəti və ABŞ Konqresi tərəfindən Azərbaycanın əleyhinə yönəlmiş "Azadlığı müdafiə aktı"na "907-ci düzəliş"in qəbul edilməsi (oktyabr, 1992); Naxçıvan Ali Məclisinin sədri Heydər Əliyevin ABŞ Prezidenti B.Klintonə məktubu (yanvar, 1993); ABŞ və Rusiya Prezidentlərinin Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı mövqeləri, ATƏM-in Minsk Konfransının çağırılmasına verilən dəstək (yanvar, 1993).

Heydər Əliyevin Azərbaycanda yenidən hakimiyyətə gəlməsindən sonra Azərbaycan-ABŞ münasibətlərində yeni mərhələnin başlanması (iyun, 1993); hər iki dövlət arasında yüksək səviyyəli görüşlər, danışıqlar (1994); "Əsrin müqaviləsində" ABŞ şirkətlərinin rolu; ABŞ-ın təşəbbüsü ilə Budapeştdə Azərbaycan və Ermənistan Prezidentlərinin görüşü (dekabr, 1994); ATƏM-in Budapeşt sammitində Azərbaycanın mənafeyinə uyğun qərarın qəbul edilməsində ABŞ-ın rolu; faşizmin məhv edilməsinin 50 illiyi ilə əlaqədar Moskva və Parisdə (may, 1995) və BMT-nin 50 illiyi ilə bağlı ABŞ-da keçirilən yubiley tədbirlərində (oktyabr, 1995) Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin ABŞ dövlət və hökumət rəhbərləri ilə yüksək səviyyəli danışıqları; ABŞ-Azərbaycan münasibətlərində həlledici dönüş (1996-cı il); "Azadlığı müdafiə aktı"na "907-ci düzəliş"in ləğvi istiqamətində birgə mübarizə; ABŞ Konqresinin Nümayəndələr Palatası tərəfindən Azərbaycana qarşı "Porter əlavəsi" adlı sənəd layihəsinin qəbul edilməsi və Senat tərəfindən həmin layihənin rədd edilməsi (iyun-iyul, 1996); Azərbaycanda ABŞ Ticarət Palatasının açılışı (dekabr 1996); ATƏT-in Lissabon sammitində Azərbaycanın mənafeyinə uyğun qərarların qəbul edilməsində ABŞ-ın rolu (dekabr 1996).

ABŞ-Azərbaycan münasibətlərinin yeni - strateji tərəfdaşlıq mərhələsinə qədəm qoyması (1997); Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin ABŞ-a rəsmi səfəri (27 iyul - 7 avqust 1997); çoxsaylı görüşlərin, danışıqların və çıxışların Amerika ictimaiyyətinə göstərdiyi müsbət təsir; Azərbaycan və ABŞ arasında strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin əsas bazasını təşkil edən və şərtləndirən enerji sahəsində əməkdaşlıq;

ABŞ Prezidenti C. Buşun Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həlli ilə bağlı söyləri; Ki-Vest danışıqları (2001-ci il); 11 sentyabr 2001-ci ildə ABŞ-da törədilmiş terror hadisələrinin Azərbaycan-ABŞ münasibətlərinə təsiri; beynəlxalq terrorizmə qarşı ABŞ-Azərbaycan əməkdaşlığı; 907-ci düzəlişin ləğv olunması istiqamətindəki söylərin davam etdirilməsi; beynəlxalq konfrans və tədbirlərdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin ABŞ Prezidenti C. Buşla görüşlərinin Azərbaycan ilə ABŞ arasında münasibətlərin daha da inkişafına müsbət təsiri; Azərbaycan ilə ABŞ arasındakı münasibətlərin hazırkı durumu və strateji tərəfdaşlıq əlaqələrinin əsas istiqamətləri.

Azərbaycan-Kanada münasibətləri: Kanadanın Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması və iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulması; II Dünya müharibəsinin qurtarmasının 50 illiyi münasibətilə (Fransa) keçirilən toplantıda Azərbaycan Prezidenti H. Əliyevin Kanadanın Baş naziri Jan Kretyen ilə görüşü (8 may 1995); Kanadada Azərbaycan səfirliyinin fəaliyyətə başlaması (01.09.2004); beynəlxalq təşkilatlarda Kanada ilə əməkdaşlıq; Kanadanın Azərbaycanla münasibətlərə göstərdiyi maraq və bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlər.

Azərbaycanın Cənubi Amerika ölkələri ilə münasibətləri: Cənubi Amerika ölkələri ilə Azərbaycan arasında diplomatik əlaqələrin qurulması; beynəlxalq səviyyəli konfrans və tədbirlərdə Azərbaycanın dövlət və hökumət rəhbərlərinin Cənubi Amerika ölkələrinin dövlət və hökumət rəhbərləri ilə görüşləri; beynəlxalq təşkilatlarda əməkdaşlıq; Cənubi Amerika ölkələrinin Azərbaycanla əməkdaşlığa meyl göstərməsi və bu istiqamətdə göstərdiyi cəhdlər.

2. Azərbaycanın xarici siyasəti və Avropa ölkələri. Avropa qitəsi müasir dünya siyasətində; Avropa ölkələrinin vahid xarici siyasət xətti və müasir beynəlxalq münasibətlərdə iştirakı; Azərbaycanın Qərbi Avropa ölkələri ilə əlaqələri; Azərbaycanın xarici siyasətində Qərbi Avropa dövlətləri ilə münasibətlərin əhəmiyyəti və əsas xarakterik xüsusiyyətləri.

Azərbaycan-Fransa münasibətləri: Azərbaycan - Fransa münasibətlərini şərtləndirən əsas amillər; Fransanın Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (3 yanvar 1992); diplomatik münasibətlərin yaranması (21 fevral 1992); 1991-1993-cü illərdə ikitərəfli münasibətlərdə əməli addımların olmaması; Azərbaycan-Fransa münasibətlərinə erməni lobbisinin mənfi təsiri;

Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəlişindən sonra Fransa ilə münasibətlərin inkişafında yeni mərhələnin başlanması; Azərbaycan Prezidentinin Fransaya rəsmi səfəri (21-23 dekabr 1993), iki dövlət arasında bağlanmış müqavilə və sazişlər; Azərbaycan "Paris Xartiyası"nın üzvü kimi; Fransada Azərbaycan səfirliyinin açılması (20.X.1994); Fransada Azərbaycan haqqında informasiya blokadasının yarılması;

Azərbaycan ilə Fransa arasındakı münasibətlərin yüksələn xətt üzrə inkişafı; hər iki ölkə Prezidentlərinin çoxsaylı görüşlərinin ikitərəfli münasibətlərin inkişafına müsbət təsiri; Azərbaycana investisiya qoyma imkanları; Paris beynəlxalq konfransı (dekabr 1995); Bakıda keçirilən "Xəzərneftqaz" sərgilərində Fransa şirkətlərinin rolu; Fransa ilə Azərbaycan arasında mədəni əməkdaşlıq; "Mədəni əlaqələr haqqında birgə Bəyannamə" (14.01.1997); Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün saxlanması məsələsində Fransanın mövqeyi; Fransanın ATƏT-in həmsədrələrindən biri kimi Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin nizamlanması prosesində fəaliyyəti;

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Fransaya ilk rəsmi səfəri (22-23 yanvar 2004) və iki ölkə arasındakı ikitərəfli əlaqələrin mövcud durumu və inkişaf perspektivləri.

Azərbaycan-Böyük Britaniya münasibətləri: Böyük Britaniyanın dünya siyasətinin formalaşmasındakı rolu, siyasi və iqtisadi təsiretmə gücü; Böyük Britaniyanın Qafqazdakı maraqları; Böyük Britaniyanı Azərbaycanla əməkdaşlığa cəlb edən amillər; Böyük Britaniyanın Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (31 dekabr 1991) və diplomatik münasibətlərin qurulması (11 mart 1992); 1992-1993-cü illərdə Böyük Britaniyanın bir sıra hökumət və iş adamlarının Azərbaycana səfərləri; Böyük Britaniyanın Baş naziri Marqaret Tetçerin Bakıya səfəri (7-8 sentyabr 1992).

Böyük Britaniya ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin inkişafında yeni mərhələnin başlanması (1993-cü ilin ikinci

yarısı); Prezident H.Əliyevin Böyük Britaniyaya rəsmi səfəri (22-24 fevral 1994); iki ölkə arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin əsasının qoyulması və bu əməkdaşlığın hüquqi-normativ bazasının yaradılması; Londonda Azərbaycan səfirliyinin açılması (30 mart 1994).

Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin 1995-ci ildə Londona səfərinin iki ölkə arasındakı əməkdaşlığın güclənməsinə təsiri; iqtisadi-mədəni sahədə əməkdaşlıq; "Əsrin müqaviləsi"ndə Böyük Britaniya şirkətlərinin iştirakı; Azərbaycanın dünyaya inteqrasiya olunmasında Böyük Britaniyanın rolu; "Xəzərneftqaz" sərgilərində ingilis şirkətlərinin iştirakı; Londonda Azərbaycan mədəniyyəti mərkəzinin yaradılması (sentyabr 1997).

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Böyük Britaniyaya səfərlərinin (1997-2001) ikitərəfli əlaqələrin inkişafına müsbət təsiri; parlamentlərarası əlaqələr; Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsində Böyük Britaniyanın mövqeyi; iqtisadi-siyasi əməkdaşlığın daha da güclənməsi; Azərbaycan ilə Böyük Britaniya arasındakı münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Almaniya münasibətləri: Almaniyanın dünya siyasətində yeri və rolu; Almaniya ilə Azərbaycanı bir-biri ilə sıx əməkdaşlığa cəlb edən amillər; Almaniyanın Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (12 dekabr 1991) və diplomatik münasibətlərin yaradılması (20 fevral 1992).

Almaniya-Azərbaycan münasibətləri yeni müstəvidə (1993-cü ilin ikinci yarısından sonrakı dövr); Almaniyanın Azərbaycanda səfirliyinin fəaliyyətə başlaması (1993-cü il); birgə Azərbaycan-Almaniya müəssisələrinin yaranması və fəaliyyəti; Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinə Almaniyanın ədalətli mövqeyi; beynəlxalq və regional təşkilatlarda birgə əməkdaşlıq; AFR-də türk və Azərbaycan diasporunun lobbici-fəaliyyəti; Almaniyanın Azərbaycana humanitar yardımı; AFR XİN-i K.Kinkelin Bakı səfəri (21-22 dekabr 1995-ci il).

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Almaniya rəsmi səfəri zamanı (1-4 iyul 1996) ikitərəfli əməkdaşlığın daha da

genişləndirilməsi üçün zəruri hüquqi-siyasi sənədlərin imzalanması; parlamentlərarası əlaqələr; Bundeşağın Almaniya-Qafqaz qrupu; Almaniyadakı Azərbaycan Mədəniyyət mərkəzləri Konfederasiyasının yaradılması.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Almaniyaya rəsmi səfərinin (24-26.08.04) ikitərəfli əlaqələrin daha da inkişafına təsiri; Almaniya ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycan-İtaliya münasibətləri: İtaliya-Azərbaycan münasibətlərini şərtləndirən amillər; İtaliya ilə Azərbaycan arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (8 may 1992); İtaliya şirkətlərinin Azərbaycandakı fəaliyyəti; Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin İtaliyaya rəsmi səfəri (25-28 sentyabr 1997) və hər iki dövlət arasında ikitərəfli münasibətləri tənzimləyən hüquqi-normativ sənədlərin imzalanması; iqtisadi-mədəni əməkdaşlıq; neft kontraktlarında İtaliya şirkətinin iştirakı; Azərbaycanın xarici ticarət əməliyyatlarında İtaliyanın yeri; parlamentlərarası əlaqələr; ARDNŞ ilə İtaliyanın "Eni" korporasiyası arasında yeni neft müqaviləsinin imzalanması; İtaliyada Azərbaycan səfirliyinin açılması (2003); İtaliya-Azərbaycan münasibətlərinin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Yunanıstan münasibətləri: Azərbaycan-Yunanıstan münasibətlərini şərtləndirən amillər; Yunanıstanın Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması və iki ölkə arasında diplomatik münasibətlərin qurulması; Yunanıstanın xarici işlər naziri Teodoros Panqalosun Azərbaycana rəsmi səfərinin (11 aprel 1997) ikitərəfli münasibətlərin inkişafına müsbət təsiri; Yunanıstan Prezidenti Konstantinos Stefanopulosun Azərbaycana rəsmi səfəri (21-22 iyun 2004) və Azərbaycanla Yunanıstan arasında ikitərəfli münasibətlərin gücləndirilməsi üçün bir sıra müqavilələrin imzalanması; Bakı-Ərzurum qaz kəmərinin Azərbaycan-Yunanıstan münasibətlərinə təsiri; Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Yunanıstanda

keçirilən yay Olimpiadasının açılışında iştirakı və Yunanıstanın dövlət və hökumət rəhbərləri ilə görüşü.

Azərbaycan-Belçika münasibətləri: Azərbaycan-Belçika əməkdaşlığını şərtləndirən əsas amillər; Belçika ilə Azərbaycan arasında diplomatik münasibətlərin yaradılması (19 fevral 1992); Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəlişindən sonra iki ölkə arasındakı münasibətlərdə canlanma; NATO ilə "Sülh naminə tərəfdaşlıq" proqramına qoşulmaq üçün Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Belçikaya səfərləri (3-5 may 1994, 17-18 iyun 1995, 22-23 aprel 1996); Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Avropa İttifaqının dövləti ilə Brüsselə səfəri zamanı Belçika krallığının Baş naziri Gi Verhofstadla görüşü və iki ölkə arasında bir sıra sənədlərin imzalanması (18 may 2004); Azərbaycanla Belçika arasındakı münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Avstriya münasibətləri: Azərbaycanın Avstriya ilə münasibətlərini şərtləndirən əsas amillər; Azərbaycanın Avropaya inteqrasiya prosesində Avstriyanın rolu; Avstriya ilə diplomatik münasibətlərin qurulması (20 fevral 1992); Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin Avstriyaya səfərləri; Azərbaycan-Avstriya münasibətlərinin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Norveç münasibətləri: Azərbaycan-Norveç əməkdaşlığını şərtləndirən amillər; Azərbaycanla Norveç arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (5 iyun 1992); Norveçin yüksək səviyyəli nümayəndə heyətinin Bakıya səfərləri (1992-1994); iki ölkə arasında energetika sahəsində əməkdaşlıq haqqında memorandumun imzalanması (noyabr 1994) və Norveç-Azərbaycan münasibətlərində canlanma; Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Norveçə səfəri (24-26 aprel 1996); ARDNŞ ilə Norveçin "Statoyl" neft şirkəti arasında yeni sazişin imzalanması (25 aprel 1996); Azərbaycan ilə Norveç arasındakı münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycan-İsveç münasibətləri: Azərbaycanla İsveç arasında əməkdaşlığı şərtləndirən amillər; Azərbaycanla İsveç

arasında diplomatik münasibətlərin qurulması; İsveçin maliyyə naziri, federal müşavir Kaspar Vellinqin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin Azərbaycana səfəri (9 may 1997); İsveçin Azərbaycan qaçqın və köçkünlərinə humanitar yardımı; Beynəlxalq konfrans və tədbirlərdə dövlət və hökumət rəhbərlərinin görüşləri.

Azərbaycan-Danimarka münasibətləri: Kopenhagendə BMT-nin keçirdiyi "Sosial inkişaf naminə" Ümumdünya konqresində Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin Danimarka kraliçası II Marqaret ilə görüşü (11 mart 1995); Danimarkanın xarici işlər naziri Pyer Stiq Mollerin Bakıya rəsmi səfəri (23.08.2004); Danimarkanın Azərbaycan qaçqınlarına yardımı (son 7 il ərzində 14 milyon dollar həcmində).

Azərbaycan-Finlandiya münasibətləri: Azərbaycanla Finlandiya arasında əməkdaşlığı şərtləndirən amillər; Finlandiyanın ATƏT-in Minsk qrupunun üzvü kimi fəaliyyəti; Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin ABŞ-da keçirilən beynəlxalq tədbirdə Finlandiya Prezidenti Mahti Axtisari ilə görüşü (22 oktyabr 1995); Finlandiya xarici işlər naziri Erkki Tuotioyyanın Bakıya səfəri (4.10.2004) və ikitərəfli əlaqələrin inkişaf perspektivləri.

Azərbaycan və Priney yarımadası ölkələri: Azərbaycanın İspaniya və Portuqaliya ilə münasibətlərini şərtləndirən amillər; İspaniya (11 fevral 1992) və Portuqaliya (4 avqust 1992) ilə diplomatik münasibətlərin qurulması; ATƏT-in Lissabon sammitində Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Portuqaliya Prezidenti ilə görüşləri; Beynəlxalq konfrans və tədbirlərdə İspaniya və Portuqaliya rəhbərləri ilə Azərbaycan Prezidentinin görüşləri.

Azərbaycanın Mərkəzi və Şərqi Avropa dövlətləri ilə münasibətləri: Mərkəzi və Şərqi Avropa dövlətləri ilə Azərbaycan arasındakı münasibətləri şərtləndirən amillər: Avropaya inteqrasiya prosesində Mərkəzi və Şərqi Avropa dövlətlərinin təcrübəsindən istifadə və s.; Mərkəzi və Şərqi Avropa dövlətləri

ilə ikitərəfli və çoxtərəfli münasibətlərin qurulması; Bolqarıstan, Rumıniya və Polşa ilə hüquqi normativ bazaya malik ikitərəfli əlaqələr; "TRASEKA", "Şərq-Qərb", "İpək yolu" kimi beynəlxalq layihələrdə, beynəlxalq və regional təşkilatlar çərçivəsində birgə əməkdaşlıq; Mərkəzi və Şərqi Avropa dövlətlərinin QİƏT, GUAM və s. regional təşkilatlara marağı.

Rumıniya Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini tanıyan ilk Avropa dövləti kimi; Rumıniya Prezidentinin Azərbaycana səfərləri (27 mart 1996, 30 iyun - 1 iyul 1998); Rumıniyanın Xəzər neftinin istismarı və nəqli işinə qatılmaq cəhdi; Azərbaycan Prezidenti İ.Əliyevin Rumıniyaya rəsmi səfəri ikitərəfli münasibətlərin inkişafında yeni mərhələ kimi (12-13 oktyabr 2004).

Bolqarıstan Prezidenti P.Stoyanovun Azərbaycana rəsmi səfəri (2-3 dekabr 1999); ikitərəfli əməkdaşlığın hüquqi tənzimlənməsi istiqamətində bir sıra sənədlərin imzalanması; Bolqarıstan Prezidenti Georgi Pırvanovun Azərbaycana rəsmi səfəri (7 oktyabr 2004) və Bolqarıstan-Azərbaycan münasibətlərinin genişlənməsi.

Azərbaycan Prezidenti İ.Əliyevin Slovakiyaya səfəri zamanı Slovakiya Prezidenti Rudolf Şuşterlə görüşü və ikitərəfli əlaqələrin inkişafı ilə bağlı məsələlərin müzakirəsi (18-19 mart 2004).

Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin Polşaya rəsmi səfəri (26-27 avqust 1997) və səfər çərçivəsində iki ölkə arasında "Dostluq münasibətlərinin və əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi haqqında" bəyannamə və başqa bir sıra sənədlərin imzalanması (27 avqust 1997); Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Polşaya rəsmi səfəri (mart 2005) və qarşılıqlı əlaqələrin inkişafı; Polşanın TRASEKA layihəsinə marağı.

Yüksək səviyyəli qarşılıqlı səfərlər və onların Mərkəzi və Şərqi Avropa dövlətləri ilə əməkdaşlığın inkişafına təsiri (1991-2005). Azərbaycan ilə Mərkəzi və Şərqi Avropa dövlətləri arasındakı münasibətlərin hazırkı durumu.

3. Azərbaycanın xarici siyasəti və Asiya ölkələri. Asiya qitəsi ölkələrinin ümumi xarakteristikası və müasir dünya siyasətində yeri; ərazi, əhali və geosiyasi vəziyyəti; Azərbaycanın xarici siyasətində Asiya ölkələrinin yeri və rolu.

Şərqi və Cənub-Şərqi Asiya, Sakit okean hövzəsi ölkələri və Azərbaycan

Azərbaycan-Yaponiya münasibətləri: Yaponiya dünyanın qüdrətli iqtisadi mərkəzlərindən biri kimi; Azərbaycanın Yaponiya ilə əlaqələrini zəruri edən amillər; Yaponiyanın Azərbaycandakı maraqları; Yaponiya ilə Azərbaycan arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (1992-ci ilin payızı); Azərbaycan-Yaponiya münasibətləri 1991-1993-cü illərdə; Azərbaycan-Yaponiya münasibətlərində yeni mərhələnin başlanması; Yaponiya şirkətlərinin neft kontraktlarında iştirakı ("İtoçu", "Mitsui" və s.); Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Yaponiyaya rəsmi səfəri (24-28 fevral 1998-ci il); Yaponiya-Azərbaycan müştərək komissiyasının fəaliyyəti; Yaponiya-Azərbaycan dostluğu parlament Assosiasiyasının fəaliyyəti; "İpək yolu" layihəsinin reallaşmasında Yaponiya-Azərbaycan əməkdaşlığı; "İtoçu" şirkətinin Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin və "Azəri-Çıraq-Günəşli" layihəsinin həyata keçirilməsində fəal rolu; Yaponiya-Azərbaycan münasibətlərinin hazırkı durumu.

Azərbaycan-İndoneziya münasibətləri: İndoneziya dünyada bloklara qoşulmayan ölkələr hərəkətinin liderlərindən biri kimi; İndoneziyanın Azərbaycanla diplomatik əlaqələr qurması; İndoneziya-Azərbaycan münasibətlərində İslam faktoru; beynəlxalq təşkilatlarda İndoneziya-Azərbaycan əməkdaşlığı; beynəlxalq tədbirlərdə hər iki ölkə rəhbərlərinin çoxsaylı görüşləri.

Azərbaycan-Malayziya münasibətləri: Diplomatik münasibətlərin qurulması; Kopenhagendə BMT-nin keçirdiyi "Sosial inkişaf naminə" Ümumdünya konqresində Azərbaycan Prezi-

denti H.Əliyevin Malayziyanın Baş naziri Mahatir Mahammad ilə görüşü (11 mart 1995); Azərbaycan-Malayziya münasibətlərində İslam faktoru; beynəlxalq təşkilatlarda Malayziya-Azərbaycan əməkdaşlığı.

Azərbaycan-Filippin münasibətləri: Diplomatik münasibətlərin qurulması; Kopenhagendə BMT-nin keçirdiyi "Sosial inkişaf naminə" Ümumdünya konqresində Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin Filippin Prezidenti Fidel Rames ilə görüşü (12 mart 1995).

Azərbaycan-Şimali və Cənubi Koreya Respublikaları ilə münasibətləri: Koreya respublikaları ilə diplomatik əlaqələrin qurulması; Cənubi Koreya şirkətlərinin Azərbaycanda fəaliyyəti; Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin Cənubi Koreyanın "DEU" korporasiyasının Prezidenti Yu Ki Bum qəbul etməsi (10 avqust 1993); beynəlxalq təşkilatlarda Koreya respublikaları ilə Azərbaycanın əməkdaşlığı.

Azərbaycanın Hind-Çin və Cənubi Asiya dövlətləri ilə beynəlxalq əlaqələri

Azərbaycan-Çin münasibətləri: Çinin dünya siyasətində yeri və rolu; Çin-Azərbaycan münasibətlərini şərtləndirən amillər; Çinin Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini tanıması (27 dekabr 1991) və diplomatik münasibətlərin qurulması (2 mart 1992); Çində Azərbaycan səfirliyinin açılması (1993-cü ilin sonu); Çin-Azərbaycan münasibətlərində yeni mərhələ; Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Çinə rəsmi səfəri (6-10 mart 1994); Azərbaycanla Çin arasında "Dostluq münasibətlərinin inkişafı haqqında" memorandumun və digər sənədlərin imzalanması; Çinin Azərbaycana kreditlər formasında yardımını; mədəni sahədə əməkdaşlıq; Çinin Ermənistanı 8 ədəd "Tayfun" tipli raket satması və bunun Çin-Azərbaycan münasibətlərinə təsiri (1999-cu il); Ümumçin xalq nümayəndələri Məclisinin Daimi Komitəsinin sədri Li Penin Azərbaycana rəsmi

səfəri (iyun 2000); Çin-Azərbaycan münasibətlərinin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Hindistan münasibətləri: İki ölkə arasında diplomatik münasibətlərin qurulması; beynəlxalq təşkilatlarda əməkdaşlıq; Hindistanda Azərbaycan səfirliyinin fəaliyyətə başlaması (2004).

Azərbaycan-Pakistan münasibətləri: Pakistan-Azərbaycan münasibətlərini şərtləndirən amillər; Pakistan Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyan ilk dövlətlərdən biri kimi (12 dekabr 1992); diplomatik münasibətlərin qurulması (9 iyun 1992); beynəlxalq və regional təşkilatlarda Pakistanın Azərbaycanı dəstəkləməsi; Pakistanla Azərbaycan arasında münasibətlərin yüksələn xətlə inkişafı; Pakistan Prezidenti Əhməd şah Leqarinin Bakıya səfəri (oktyabr 1995); iki ölkə arasında "Dostluq və əməkdaşlıq haqqında saziş" in imzalanması; Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Pakistana rəsmi səfəri (9-11 aprel 1996); iki ölkə arasındakı münasibətlərin hüquqi-siyasi bazasını yaradan sənədlərin imzalanması; Pakistanın Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində tutduğu prinsipial mövqe; Azərbaycanla Pakistan arasında hərbi sahədə əməkdaşlıq; Pakistan Prezidenti Pərviz Müşərrəfin Azərbaycana səfəri və iki ölkə arasında "Birgə bəyannamə"nin imzalanması (08-10 iyul 2004); Azərbaycan-Pakistan münasibətlərinin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Əfqanıstan münasibətləri: Əfqanıstanla diplomatik əlaqələrin qurulması (16 noyabr 1994); Əfqanıstanda Azərbaycanın sülhməramlı qüvvələrinin iştirakı; beynəlxalq, regional və dini təşkilatlarda əməkdaşlıq.

Azərbaycanın xarici siyasətində Yaxın və Orta Şərq dövlətləri

Azərbaycanın xarici siyasətində İslam faktoru; dünya siyasətində İslam dövlətlərinin yeri və rolu; coğrafi-siyasi yaxınlıq; kommunikasiya, ticarət, enerji və xammal mənbələri üzrə mənafe yaxınlığı; ərəb ölkələri ilə diplomatik münasibətlərin

qurulması; ərəb dünyası ilə iqtisadi, siyasi və mədəni münasibətlər; ərəb dövlətlərinin Azərbaycana humanitar yardımı.

Azərbaycan-İordaniya əlaqələri: İordaniyanın Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (28 dekabr 1991); İordaniya Həşimiyə krallığının Baş Sərəmonomeyestəri Əmir Raad bin Zayed in başçılığı ilə nümayəndə heyətinin Azərbaycana səfəri (fevral 1993); səfər çərçivəsində Azərbaycanla İordaniya arasında diplomatik əlaqələrin qurulması haqqında protokol və digər sənədlərin imzalanması (13 fevral 1993); İslam Konfransı Təşkilatının Kasablanka zirvə görüşündə iki dövlət başçısının görüşü (13 dekabr 1994); Davos Ümumdünya iqtisadi forumunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti H.Əliyevlə İordaniya Kralı II Abdullah arasında ikitərəfli görüş (28-30 yanvar 2000); Kral Hüseynin qardaşı, şahzadə Həsən bin Talalın başçılığı ilə İordaniya nümayəndə heyətinin Azərbaycana səfəri zamanı iki ölkə arasında iqtisadiyyat, mədəniyyət və elm sahəsində əlaqələrin inkişafı perspektivlərinin müzakirəsi (6-7 iyun 2000); Azərbaycan-İordaniya münasibətlərinin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Səudiyyə Ərəbistanı əlaqələri: Səudiyyə Ərəbistanının Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (30 dekabr 1991); Azərbaycanla Səudiyyə Ərəbistanı arasında diplomatik əlaqələrin qurulması (24 fevral 1992); Səudiyyə Ərəbistanında Azərbaycan səfirliyinin fəaliyyətə başlaması (aprel 1994); Azərbaycanın İslam dünyası ilə əlaqələrində Səudiyyə Ərəbistanının rolu; Azərbaycan respublikasının Prezidenti H.Əliyevin Səudiyyə Ərəbistanına rəsmi səfəri (9 iyul 1994); Azərbaycan və Səudiyyə Ərəbistanı arasında Baş Sazişin imzalanması; İslam Konfransı Təşkilatının Zirvə görüşlərində iki ölkə rəhbərliyi arasında keçirilən çoxsaylı görüşlər; Səudiyyə Ərəbistanının Azərbaycana göstərdiyi humanitar yardımlar; Səudiyyə Ərəbistanının beynəlxalq və dini təşkilatlarda Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə bağlı tutduğu ədalətli mövqe; Azərbaycanda Səudiyyə Ərəbistanının səfirliyinin fəaliyyətə

başlaması (iyun 1999); iki ölkə arasında münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Suriya münasibətləri: Suriya Ərəb Respublikası ilə diplomatik əlaqələrin qurulması (28 mart 1992); Azərbaycanla Suriya arasında əməkdaşlığın BMT və İslam Konfransı Təşkilatı (İKT) çərçivəsində həyata keçirilməsi. Dəməşqdə Azərbaycan Respublikasının səfirliyinin təsis edilməsi (11 aprel 1997); Azərbaycan Respublikası xarici işlər nazirinin Suriyaya rəsmi səfəri (noyabr 1997); İKT-nin Tehrandə keçirilən VIII Zirvə toplantısında Suriya Prezidenti Hafiz əl-Əsəd ilə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin görüşü (dekabr 1997); iki ölkə arasında münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycan-İraq münasibətləri: İraqın Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (2 yanvar 1992); iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulması (30 mart 1992); Azərbaycanda İraq səfirliyinin fəaliyyətə başlaması (1992); İraqa Azərbaycan arasında elm, təhsil və mədəni əlaqələr; Azərbaycan və İraqın mədəniyyət və informasiya nazirlikləri arasında əməkdaşlıq haqqında sazişin imzalanması (21 oktyabr 1994); Azərbaycan-İraq münasibətlərinin İraqa qarşı tətbiq olunan BMT sanksiyaları ilə məhdudlaşması; İraqın İKT çərçivəsində Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləməsi; Azərbaycan hərbiçilərinin İraqda sülhməramlı fəaliyyəti; Azərbaycan-İraq münasibətlərinin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri əlaqələri: Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması və iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulması (1 sentyabr 1993); Hökumət nümayəndələri arasında keçirilən görüşlər; Azərbaycan Respublikasının Prezidenti H.Əliyevin İKT-nin Kasablankada keçirilən Zirvə toplantısında Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Şeyx Zaid bin Sultanla görüşü (13-15 dekabr 1994); Beynəlxalq və dini təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq; Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Azərbaycan qaçqınlarına humanitar yardımı; Azərbaycanla Birləşmiş Ərəb

Əmirlikləri arasında ticarət əlaqələrinin genişlənməsi; iki ölkə arasında münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Livan əlaqələri: Livanın Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (30 dekabr 1991); iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulması (18 sentyabr 1992); Azərbaycan Respublikasının Prezidenti H.Əliyevin İKT-nin Tehrandə keçirilən Zirvə toplantısında Livanın Prezidenti İlyas Hərəvi ilə görüşü (9-11 dekabr 1997); Livanın Baş naziri Rafiq əl-Həririnin Bakıya rəsmi səfəri (1998); beynəlxalq və dini təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq; iki ölkə arasında münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Qətər əlaqələri: Qətin Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması; İki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulması (14 sentyabr 1994); beynəlxalq və dini təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq; Qətin Azərbaycan qaçqınlarına humanitar yardımı; Azərbaycanın xarici işlər naziri V.Quliyevin İKT-nin Qətdə keçirilən IX Zirvə toplantısında iştirakı (12-13 noyabr 2000); iki ölkə arasında münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Küveyt əlaqələri: Küveytin Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması; iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulması (7 oktyabr 1994); beynəlxalq və dini təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq; Azərbaycan Respublikasının Prezidenti H.Əliyevin İKT-nin Kasablankada keçirilən Zirvə toplantısında Küveyt əmiri Şeyx Cabir Əhməd Sabah ilə görüşü (13 dekabr 1994); Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin ABŞ-da keçirilən beynəlxalq tədbirdə Küveyt əmiri Cabir əl-Əhməd əl-Səbah ilə görüşü (22 oktyabr 1995); Küveytin Azərbaycan qaçqınlarına humanitar yardımı; Küveytin Asiya Müsəlmanları Komitəsinin Azərbaycanda fəaliyyəti; Küveytin Ankaradakı səfirinin Azərbaycanda akkreditə olunması (27 yanvar 1998); iki ölkə arasında münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycan-İsrail münasibətləri: İsrailin Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması; Azərbaycanda İsrail səfirliyinin fəaliyyəti

yətə başlaması; Azərbaycanın beynəlxalq yəhudi lobbisi ilə isti münasibətlərini şortləndirən amillər; İsraildə Azərbaycan səfirliyinin açılması istiqamətində danışıqlar; Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin ABŞ-da keçirilən beynəlxalq tədbirdə İsrailin Baş naziri İshaq Rabin ilə görüşü (22 oktyabr 1995); Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin Bakıda yolüstü səfərdə olan İsrail Prezidenti Benyamin Netanyahu ilə görüşü (29 avqust 1997); beynəlxalq konfrans və tədbirlərdə yəhudi lobbisinin Azərbaycana təsirli dəstəyi; iki ölkə arasında münasibətlərin hazırkı durumu.

4. Azərbaycanın xarici siyasəti və Afrika ölkələri. Afrika qitəsi ölkələrinin geosiyasi xarakteristikası və müasir dünya siyasətindəki rolu; Azərbaycanla Afrika ölkələri arasında diplomatik münasibətlərin qurulması; beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq; beynəlxalq konfrans və tədbirlərdə Azərbaycan rəhbərliyi ilə Afrika ölkələrinin rəhbərləri arasında görüşlər.

Afrikanın müsəlman ölkələri ilə Azərbaycanın münasibətləri

Azərbaycan-Misir münasibətləri: Misirin Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (26 dekabr 1991); Misirlə Azərbaycan arasında diplomatik əlaqələrin qurulması (27 may 1992); Misirin Bakıda (aprel 1993), Azərbaycanın isə Qahirədə (yanvar 1994) səfirliklərinin fəaliyyətə başlaması; iki ölkə arasında hökumət nümayəndələrinin qarşılıqlı səfərləri (1993-1994); Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin BMT-nin Əhali və İnkişaf üzrə Beynəlxalq konfransında iştirak etmək üçün Qahirəyə işgüzar səfəri zamanı Misir Ərəb Respublikasının Prezidenti H.Mübarəklə və digər dövlət və hökumət nümayəndələri ilə görüşləri (sentyabr 1994); iki ölkə arasında əlaqələrin inkişafı və gücləndirilməsi məsələlərinin müzakirəsi; İKT-nin Kasablankada keçirilən zirvə toplantısında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Misir Prezi-

denti H.Mübarəklə növbəti görüşü (14 dekabr 1994); Misirin beynəlxalq və dini təşkilatlarda Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləməsi; Misir-Azərbaycan əlaqələrinin genişlənməsi; iki ölkənin dövlət və hökumət nümayəndələrinin qarşılıqlı səfərlərinin davam etməsi; Azərbaycan-Misir əlaqələrinin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Əlcəzair əlaqələri: Əlcəzairin Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (26 dekabr 1991); iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulması (22 aprel 1992); Əlcəzairin Ankaradakı səfirinin Azərbaycanda akkreditə olunması (avqust 1993); beynəlxalq və dini təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq; iki ölkə arasında münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Liviya münasibətləri: Liviyanın Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (30 dekabr 1991); Liviyanın maliyyə naziri Məhəmməd əl-Buxarinin başçılığı ilə nümayəndə heyətinin Azərbaycana səfəri (mart 1992); səfər çərçivəsində iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin yaradılmasına dair iki ölkə arasında birgə komissiyanın yaradılması, elm və mədəniyyət sahəsində əməkdaşlıq, iki ölkənin hökumətləri arasında ticarət əlaqələrinin inkişaf etdirilməsinə dair müqavilə, mədəni əməkdaşlıq sahəsinə dair saziş, iki ölkə arasında hava yollarının açılmasına dair niyyət protokolunun imzalanması; Liviya ilə Azərbaycan arasında diplomatik əlaqələrin qurulması (16 mart 1992); Liviyanın Azərbaycanda səfirliyinin fəaliyyətə başlaması (aprel 1995); Liviyanın beynəlxalq, regional və dini təşkilatlarda Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləməsi; iki ölkə arasında münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Mərakeş əlaqələri: Mərakeşin Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (26 dekabr 1991); iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulması (25 avqust 1992); Azərbaycan Respublikasının Prezidenti H.Əliyevin İKT-nin Kasablankada keçirilən Zirvə toplantısında Mərakeş kralı II Həsənlə görüşü

(13-15 dekabr 1994); beynəlxalq və dini təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq; iki ölkə arasında münasibətlərin hazırkı durumu.

Azərbaycanın digər İslam ölkələri - Qəmər Adaları Birliyi, Sudan Respublikası, Senegal Respublikası, Tunis, Mavritaniya İslam Respublikası, Burkina Faso və Cibuti Respublikaları ilə münasibətləri.

Afrika qitəsinin qeyri-müsəlman ölkələri ilə münasibətlər: Cənubi Afrika Respublikası; Anqola Respublikası; Nigeriya Federativ Respublikası və başqaları.

V mövzuya dair seminar məşğələsinin sualları ***(8 saat)***

1. Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətində ABŞ-ın yeri. İki dövlət arasında münasibətlərin qurulması, inkişafı və çətinlikləri.
2. Azərbaycan - ABŞ münasibətlərində yeni mərhələnin başlanması (iyun, 1993).
3. Azərbaycan - ABŞ münasibətlərinin strateji tərəfdaşlıq mərhələsinə qədəm qoyması (1997).
4. 2001-ci il 11 sentyabr hadisəsinin Azərbaycan - ABŞ münasibətlərinə təsiri.
5. Azərbaycanın Mərkəzi və Cənubi Amerika ölkələri ilə münasibətlərinin qurulması və inkişafı.
6. Azərbaycanın xarici siyasətində Qərbi Avropa dövlətləri ilə münasibətlər.
7. Azərbaycan - Böyük Britaniya münasibətlərinin qurulması və inkişafı.
8. Azərbaycan - Fransa münasibətlərinin qurulması və inkişafı.
9. Azərbaycan - Almaniya münasibətlərinin qurulması və inkişafı.
10. Azərbaycan - İtaliya münasibətlərinin qurulması və inkişafı.

11. Azərbaycanın Skandinaviya ölkələri ilə münasibətləri.
12. Azərbaycanın xarici siyasətində Belçika, Avstriya və Yunanistan ilə münasibətlər.
13. Azərbaycanın Mərkəzi və Şərqi Avropa dövlətləri ilə münasibətləri.
14. Azərbaycanın xarici siyasətində Asiya və Sakit Okean ölkələri ilə münasibətlər.
15. Azərbaycanın xarici siyasətində Yaxın və Orta Şərq ölkələri ilə münasibətlər.
16. Azərbaycanın xarici siyasətində Afrika ölkələri ilə münasibətlər.

MÖVZU 6: Azərbaycanın beynəlxalq aləmlə çoxtərəfli münasibətləri ***(mühazirə - 16 saat)***

1. Azərbaycanın dünya dövlətləri ilə əlaqələrində beynəlxalq təşkilatların rolu. Azərbaycanın xarici siyasətində beynəlxalq və regional təşkilatlarla əlaqələrə verilən diqqət; Azərbaycanın üzv olduğu və əməkdaşlıq etdiyi beynəlxalq təşkilatlar və onların müasir dünya siyasətində rolu; Azərbaycanın milli maraqları, beynəlxalq hüquq və beynəlxalq təşkilatlar; Azərbaycanın beynəlxalq iqtisadi, siyasi, hüquq və təhlükəsizlik sisteminə inteqrasiyasında beynəlxalq təşkilatların rolu.

2. Azərbaycanın global dünya siyasətinə qatılması: Azərbaycan-BMT əlaqələri. BMT dünyanın ən nüfuzlu beynəlxalq təşkilatı kimi; Azərbaycanın BMT-yə üzv olması üçün atdığı addımlar; Azərbaycan Prezidentinin BMT-yə qəbul olunmaq üçün verdiyi bəyanat (22 yanvar 1992); Azərbaycanın BMT-yə üzv qəbul olunması (2 mart 1992); Azərbaycan Respublikasının BMT-dəki daimi nümayəndəliyinin fəaliyyətə başlaması (aprel 1992); Azərbaycanın BMT-yə üzv olmasının

əhəmiyyəti; BMT-nin Ermənistanın ölkəmizə təcavüzü ilə bağlı 822, 853, 874 və 884 sayılı qətnamələri (1993).

Azərbaycan ilə BMT arasındakı əməkdaşlıqda yeni mərhələ (1993-cü ildən sonrakı dövr); BMT-nin Baş katibi Butros Butros-Qalının Azərbaycana səfəri; Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin BMT rəhbərliyi ilə keçirdiyi görüşləri (1993-2001-ci illər); Heydər Əliyevin BMT-nin 50 illiyi münasibəti ilə Nyu-Yorkda keçirilən tədbirlərdə iştirakı; Azərbaycanın BMT ilə siyasi, iqtisadi, elmi-texniki və mədəni sahələrdəki əməkdaşlığı; BMT-nin ixtisaslaşmış qurumları ilə əlaqələr.

3. Azərbaycanın Avropa təhlükəsizlik və əməkdaşlıq sisteminə integrasiyası: Azərbaycan-ATƏT əlaqələri. ATƏM-in (ATƏT-in) yaranması və Avropada təhlükəsizlik və əməkdaşlıq məsələlərində güclü təsiretmə qüvvəsinə malik bir təşkilata çevrilməsi; Azərbaycanın ATƏT-ə üzv olmasını şərtləndirən amillər; Azərbaycanın ATƏT-ə üzv olması (yanvar 1992); Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin nizamlanması üçün ATƏT-in Minsk qrupunun yaranması (mart 1992); 1992-1993-cü illərdə Azərbaycanla ATƏT arasındakı münasibətlərə lazımi diqqət göstərilməməsi.

Azərbaycanın xarici siyasətində ATƏT-lə əlaqələrdə yeni mərhələ (1993-cü ilin iyulundan sonrakı dövr); Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ probleminin ümumavropa təhlükəsizliyinin aktual məsələsinə çevrilməsi; ATƏT-in Budapeşt sammiti (dekabr 1994); Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı müzakirələr və xüsusi bir qətnamənin qəbul edilməsi; ATƏT-in Lissabon sammitində Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə bağlı Azərbaycanın mənafeyinə uyğun ATƏT sədrinin bəyanatı (3 dekabr 1996); ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri olan ABŞ, Rusiya və Fransanın fəaliyyətində "Dağlıq Qarabağ problemi ilə bağlı ikili standart meyillərinin təzahürü (1997-ci ildən bu günə kimi); ATƏT-in sonrakı zirvə görüşləri; ATƏT-in Minsk qrupunun

fəaliyyətinin səmərəsizliyinin Azərbaycan dövlət və hökumət rəhbərləri tərəfindən vurğulanması.

Azərbaycanda hüquqi, demokratik və dünyəvi dövlət quruculuğunda ATƏT-in yardımı.

4. Azərbaycanın global demokratikləşmə proseslərinə qatılması: Azərbaycan - Avropa Şurası əlaqələri. Avropa Şurasının dünya proseslərində oynadığı rol; Azərbaycanın Avropa Şurasına üzv olması istiqamətində atdığı ilk addımlar; Azərbaycanın "xüsusi dəvət olunmuş qonaq statusu" almaq üçün Avropa Şurasına müraciəti (yanvar 1992); Ermənilərin səyi nəticəsində Avropa Şurasında Azərbaycanla bağlı yaranmış mənfi rəy; Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişindən sonra Azərbaycanla Avropa Şurası arasında əlaqələrdə canlanma; Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının və qanunvericilik aktlarının hazırlanmasında Avropa Şurası ekspertlərinin iştirakı; Azərbaycanın Avropa Şurasının bəzi hökumətlərarası komitələrinin işinə qoşulması və Avropa Şurasının keçirdiyi konfranslarda iştirak etmək hüququ əldə etməsi; Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin "Avropa Şurası ilə Azərbaycan arasında əməkdaşlıq proqramının həyata keçirilməsi üzrə tədbirlər haqqında" sərəncamı (8 iyun 1996).

Avropa Şurası Parlament Assambleyasının bürosunda Azərbaycana "xüsusi dəvət olunmuş qonaq statusu"nın verilməsi haqqında qərarın qəbul olunması (28 iyun 1996); Avropa Şurası Nazirlər Komitəsinin sədrinin rəhbərliyi altında nümayəndə heyətinin Bakıya səfəri (12-14 iyul 1996).

Azərbaycanın Avropa Şurası ilə əməkdaşlıq münasibətlərində yeni mərhələ; Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Azərbaycanın Avropa Şurasına tam hüquqlu üzv kimi qəbul olunması və başqa dövlətlər kimi insan hüquqları və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında Avropa konvensiyasına qoşulmaq haqqında məktubu (13 iyul 1996); Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Strasburqda keçirilən Avropa Şurası üzv

ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının 2-ci zirvə görüşündə iştirakı (10-11 oktyabr 1997).

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin "Azərbaycan Respublikası ilə Avropa Şurası arasında əməkdaşlığın dərinləşməsi sahəsində tədbirlər haqqında" sərəncamı (20 yanvar 1998); Azərbaycanın Avropa Şurasına üzv qəbul edilməsi (2001-ci il); Azərbaycanın Avropa Şurasının tam hüquqlu üzvü kimi fəaliyyəti; Avropa Şurası Parlament Assambleyasında Azərbaycan nümayəndə heyətinin iştirakı; Avropa Şurası Baş katibi Valter Şvimmerin Azərbaycana səfəri (08 aprel 2004); Azərbaycan Prezidenti İ.Əliyevin AŞ PA-nın yaz sessiyasındakı çıxışı (28-29 aprel 2004).

5. Azərbaycanın Avropa integrasiya proseslərinə qatılması: Azərbaycan-Avropa İttifaqı münasibətləri. Avropa İttifaqının dünyada baş verən proseslərdə rolu; Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə əlaqələrini şərtləndirən amillər; 1993-cü ilə qədər Azərbaycan Respublikası ilə Avropa İttifaqı arasında münasibətlərə lazımı diqqət verilməməsi; Azərbaycan Respublikası ilə Avropa İttifaqı arasında münasibətlərin qurulması (27 fevral 1993); Azərbaycanın Avropa İttifaqı ilə əlaqələrinin möhkəmlənməsi məqsədilə Prezident Heydər Əliyevin Belçikaya səfəri (17-18 aprel 1995); Səfər çərçivəsində Avropa İttifaqı ilə Azərbaycan arasında "Əməkdaşlıq barəsində saziş" in imzalanması.

Azərbaycan Avropa İttifaqının "Avropa-Qafqaz-Asiya nəqliyyat dəhlizi" (TRASEKA) layihəsinin fəal iştirakçısı kimi; Avropa İttifaqı tərəfindən tarixi İpək yolunun bərpası üzrə Bakıda keçirilən beynəlxalq konfrans (8-9 sentyabr 1998); Konfransda qəbul olunan sənədlər; Avropa İttifaqının TESIS proqramı çərçivəsində Azərbaycana texniki yardımların edilməsi.

Azərbaycan Prezidenti İ.Əliyevin Avropa İttifaqının dəvəti ilə Brüsselə rəsmi səfəri və Azərbaycanla Avropa İttifaqı arasında "Partnyorluq və əməkdaşlıq haqqında" protokolun imza-

lanması (17-20 may 2004); "Yeni qonşuluq siyasəti" layihəsinin müzakirəsi.

6. Azərbaycanın Qərb təhlükəsizlik sisteminə integrasiyası: Azərbaycan-NATO münasibətləri: NATO-nun yaranması və keçdiyi yol; Azərbaycan-NATO münasibətlərini şərtləndirən amillər; Azərbaycanın NATO ilə münasibətlərinin ilk təzahürləri (1992-1993).

Azərbaycanın NATO ilə münasibətlərində yeni mərhələ (1994-cü ildən sonrakı dövr); Azərbaycanın NATO-nun "Sülhə naminə tərəfdaşlıq" proqramına üzv olması (4 may 1994); Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Brüsseldə NATO-nun Baş katibi Xavyer Solana ilə görüşü (23 aprel 1996); NATO-nun Baş katibi Xavyer Solananın Bakıya səfəri (13 fevral 1997); Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Avropa-Atlantika Əməkdaşlıq Şurasına üzv dövlətlərin sammitində iştirakı (iyul 1997); Azərbaycan-NATO münasibətlərində Türkiyənin rolu; Azərbaycan-NATO münasibətlərinin intensivləşməsinin Rusiya və İran üçün narahatlıq yaratması.

Azərbaycan Prezidenti İ.Əliyevin NATO-nun Baş katibi Yaap de Hoop Şxeffər ilə Brüsseldə görüşü (19 may 2004); Azərbaycanın "Fərdi tərəfdaşlıq üzrə əməliyyat planına" qoşulması.

Azərbaycan Prezidenti İ.Əliyevin NATO-nun İstanbulda keçirilən Zirvə görüşündə iştirakı (29 iyun 2004); Azərbaycan-NATO münasibətlərinin hazırkı durumu.

7. Azərbaycanın İslam ölkələri ilə çoxtərəfli münasibətləri: Azərbaycan-İslam Konfransı Təşkilatı. İslam Konfransı Təşkilatı (İKT) müsəlman dövlətlərinin ön nüfuzlu təşkilatı kimi; Azərbaycanın İslam Konfransı Təşkilatına üzv olması (8 dekabr 1991); İslam Konfransı Təşkilatının Baş katibi Həmid ol-Qabidinin Bakıya səfəri (25 noyabr 1992); İslam Konfransı Təşkilatı tərəfindən birmənalı şəkildə Ermənistanın təcavüzkar dövlət kimi tanınması; İKT-nin Kasablankada keçirilən VII zirvə görüşündə Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə bağlı

qətnamə (13-17 dekabr 1994); Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin İKT liderləri ilə keçirdiyi görüşlər; İndoneziyanın paytaxtı Cakartada İKT-nin üzv dövlətlərinin xarici işlər nazirlərinin XXI konfransında Azərbaycanla bağlı 3 mühüm sənədin imzalanması (dekabr 1996); İKT-nin Tehranda keçirilən 8-ci zirvə görüşü (9-11 dekabr 1997-ci il).

İKT-nin Azərbaycana iqtisadi və humanitar yardımları; İslam İnkişaf Bankının Azərbaycandakı fəaliyyəti; İKT-nin növbəti konfransında bu təşkilata üzv dövlətlərin təcavüzkar Ermənistanla silah və hərbi sursat verməkdən qəti imtina edilməsi, onların ərazisindən bu məqsədlə tranzit kimi istifadə olunmaması tələbinin irəli sürülməsi.

8. Azərbaycanın xarici siyasətində beynəlxalq iqtisadi təşkilatlar: Beynəlxalq iqtisadi təşkilatların (Dünya Bankı, Beynəlxalq Valyuta Fondu, Avropa Yenidönqurma və İnkişaf Bankı, Ümumdünya Ticarət Təşkilatı və s.) beynəlxalq münasibətlərin formalaşmasına təsiri və rolu; Beynəlxalq iqtisadi qurumlarla əməkdaşlığın Azərbaycanın xarici siyasətinin əsas istiqamətlərindən birini təşkil etməsi; Azərbaycanın beynəlxalq iqtisadi qurumlara daxil olması; beynəlxalq iqtisadi qurumların postsovet məkanında yaranan yeni, müstəqil respublikalara qarşı güzəştli kredit siyasəti; Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatına əsaslanan iqtisadiyyatın formalaşmasında beynəlxalq iqtisadi qurumların rolu; idarəetmədə struktur islahatların keçirilməsində beynəlxalq iqtisadi qurumların rolu.

VI mövzuya dair seminar məşğələsinin sualları (10 saat)

1. Azərbaycanın dünya dövlətləri ilə əlaqələrində beynəlxalq təşkilatların rolu.
2. Azərbaycanın qlobal dünya siyasətinə qatılması. Azərbaycan-BMT əlaqələrinin qurulması və inkişafı.

3. Azərbaycanın BMT-nin ixtisaslaşmış qurumları ilə əməkdaşlığı.
4. Azərbaycanın Avropa Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Sisteminə integrasiyası. Azərbaycan-ATƏT əlaqələrinin qurulması və inkişafı.
5. Azərbaycan Parlamentinin ATƏT-in Parlament Assambleyası ilə münasibətləri.
6. Azərbaycanın qlobal demokratikləşmə proseslərinə qatılması. Azərbaycan-Avropa Şurası əlaqələrinin qurulması və inkişaf dinamikası.
7. Avropa Şurası ilə demokratik islahatlar, hüquqi dövlət quruculuğu, insan hüquq və azadlıqlarının qorunması və sosial sahədə əməkdaşlıq
8. Azərbaycan Parlamentinin Avropa Şurası Parlament Assambleyası ilə münasibətləri.
9. Azərbaycanın Avropa integrasiya proseslərinə qatılması. Azərbaycan-Avropa İttifaqı əlaqələrinin qurulması və inkişafı.
10. Azərbaycan-Avropa İttifaqı əməkdaşlığının formaları. Azərbaycanda həyata keçirilən layihələr.
11. Azərbaycan-NATO münasibətlərinin qurulması və inkişaf dinamikası.
12. "Sülh naminə tərəfdaşlıq" proqramı və Azərbaycan.
13. Azərbaycanın İslam dövlətləri ilə çoxtərəfli münasibətləri. Azərbaycanın İslam Konfransı Təşkilatı ilə münasibətlərinin qurulması və inkişafı.
14. İslam Konfransı Təşkilatının Ermənistanın Azərbaycana təcavüzünə dair qəbul etdiyi sənədlər və onların mahiyyəti.

**MÖVZU 7. Azərbaycan regional münasibətlər sistemin-
də: ikitərəfli əlaqələr
(mühazirə - 6 saat)**

1. Dünya dövlətlərinin Avrasiya siyasəti: region ölkələri və Azərbaycan. Avrasiya ölkələrinin geosiyasi xarakteristikası və müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində yeri; Avrasiyanın transmilli faktora çevrilməsini şərtləndirən əsas amillər; Avrasiyada dövlətlərarası və beynəlxalq münasibətlərin xarakterik xüsusiyyətləri, milli və transmilli maraqlar sistemi və onların təzahür formaları; SSRI-nin dağılmasından sonra Avrasiyada yaranan regional və beynəlxalq münasibətlər.

2. Mərkəzi Asiya, Xəzər-Qara dəniz hövzəsi ölkələri müasir dünya siyasətində. Mərkəzi Asiyanın geosiyasi xarakteristikası və müasir beynəlxalq münasibətlərdə yeri; Mərkəzi Asiyanın əsas dövlətləri, onların daxili və xarici siyasəti, Avrasiyadakı rolu və müasir dünya siyasətindəki yeri; Mərkəzi Asiyada təsir dairəsi uğrunda regionun böyük dövlətlərinin, Avropa İttifaqı ölkələrinin və ABŞ-ın səyləri; Mərkəzi Asiya dövlətlərinin Rusiya, Çin, ABŞ, İran və Türkiyə ilə münasibətləri və bunun regional əlaqələrə təsiri;

Xəzər-Qara dəniz hövzəsi və Cənubi Qafqazın geosiyasi xarakteristikası və müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində yeri; hövzənin enerji ehtiyatları, nəqliyyat-kommunikasiya dəhlizləri uğrunda regional və beynəlxalq dairələrin mübarizəsi; milli, regional və transmilli maraqların müasir beynəlxalq münasibətlərə təsiri; regionun təhlükəsizlik məsələləri və dövlətlərarası münasibətlər; dünya dövlətlərinin demokratik transformasiya, qloballaşma və regional integrasiya siyasəti, regionun böyük və kiçik dövlətləri; ABŞ və Avropa İttifaqı ölkələrinin bölgədə Rusiya, Çin və İranla kəsişən maraqları və bunun regional münasibətlərə təsiri.

3. Rusiyanın Avrasiya siyasəti və Azərbaycan. SSRI-nin dağılmasından sonra Rusiyanın Avrasiya regionunda yürütdüyü

siyasət və onun regional münasibətlərə təsiri; Rusiyanın post-sovet respublikalarının Qərblə əlaqələrinə münasibəti və bu istiqamətdə həyata keçirdiyi siyasət; Rusiyanın Cənubi Qafqazda yürütdüyü siyasət və Azərbaycanın bu sahədə yeri və rolu.

Rusiyanın postsovet məkanı və Qafqazdakı rolu, Azərbaycandakı maraqları; Rusiya ilə Azərbaycan arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (4 aprel 1992); Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin ilk mərhələsi (1991-1992-ci ilin mayı); AXC-Müsavat hakimiyyəti dövründə Rusiya ilə münasibətlər (may 1992-iyun 1993); Rusiya ilə Azərbaycan arasında əsassız gərginliyin yaradılması; Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə yenidən gəlişindən sonra Rusiya ilə münasibətlərin normallaşması istiqamətindəki fəaliyyəti (1993-cü ilin iyunundan sonrakı dövr); Rusiyanın ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrələrindən biri kimi Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həlli istiqamətindəki erməniyənlü fəaliyyəti; erməni lobbisinin Rusiyadakı fəaliyyəti və Rusiyanın Azərbaycanı nəqliyyat blokadasına alması (1994-1995); Rusiyanın Ermənistana 1 milyard dollar dəyərində silah verməsi; Rusiya-Azərbaycan münasibətlərində Qəbələ RLS və Xəzər problemi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Rusiyaya ilk rəsmi səfəri (2-4 iyul 1997) və Azərbaycan Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında "Dostluq, əməkdaşlıq və qarşılıqlı təhlükəsizlik haqqında" müqavilənin imzalanması; Azərbaycanın Rusiya ilə iqtisadi əməkdaşlığı; Rusiyada Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması; mədəni sahədə əməkdaşlıq.

Azərbaycan-Rusiya münasibətlərində yeni mərhələ; Rusiya Federasiyasının Prezidenti V.V. Putinin Azərbaycana rəsmi səfəri (9-10 yanvar 2001); Bakı Bəyannaməsi (09.01.2001-ci il).

Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin Rusiyaya növbəti rəsmi səfəri (24-26 yanvar 2002-ci il); Qəbələ RLS-in Rusiyaya icarəyə verilməsi haqqında sazişin imzalanması; Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin strateji tərəfdaşlıq istiqamətində inki-

şafını tənzimləyən çoxsaylı saziş və müqavilələrin imzalanması.

Azərbaycan Prezidenti I.Əliyevin Rusiyaya rəsmi səfəri və Moskva bəyannaməsi (06.02.04); "2005-ci ildə Rusiya Federasiyasında Azərbaycan ilinin, 2006-cı ildə Azərbaycanda Rusiya ilinin keçirilməsi haqqında" Azərbaycan Prezidenti I.Əliyevin sərəncamı (11.08.04); iqtisadi-mədəni sahədə canlanma; Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin hazırkı durumu.

4. Türkiyənin Avrasiya siyasəti və Azərbaycan. Türkiyənin Avrasiya siyasətinin mahiyyəti və xarakterik xüsusiyyətləri; Türkiyənin Mərkəzi Asiya və Cənubi Qafqazdakı fəaliyyətinə Qərb dövlətləri, Rusiya və İranın münasibətləri; Türkiyənin Avrasiya siyasəti və regionun türkdilli dövlətləri; Türkiyə və Xəzər-Qara dəniz hövzəsi ölkələrinin enerji siyasəti, təhlükəsizlik məsələləri; Avrasiyada Türkiyənin Rusiya və İranla rəqabəti və onun spesifik xüsusiyyətləri; Türkiyənin Avrasiya siyasətində Azərbaycanın yeri və rolu.

Türkiyə - Azərbaycan münasibətlərində dil, din və etnik birlik amili, tarixi bağlılıq; Türkiyə Respublikasının Azərbaycanla bağlı beynəlxalq aləmdə və regionda nümayiş etdirdiyi mövqe; Türkiyənin Azərbaycanın müstəqilliyini tanıması (9 noyabr 1991); Türkiyə ilə Azərbaycan arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (14 yanvar 1992).

Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərinin ilkin mərhələsi (oktyabr 1991 - may 1992); Türkiyə Prezidenti Turqut Özalın Azərbaycana səfəri; Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Əbülfəz Elçibəyin Türkiyəyə səfəri; AXC-Müsavat hakimiyyəti dövründə Türkiyə ilə münasibətlər (may 1992-iyun 1993); beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində Türkiyə ilə Azərbaycanın birgə fəaliyyəti; Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində Türkiyənin birmənalı mövqeyi; Türkiyə ilə Ermənistan arasında münasibətlərin kəsilməsi və bunun əsas səciyyəvi xüsusiyyətləri.

Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəlişindən sonra Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərində yeni mərhələnin başlanması (iyun 1993 - 2003); Azərbaycanın qarşılaşdığı problemlərin həllində Türkiyənin yardımı; Türkiyə ilə Azərbaycan arasında iqtisadi, siyasi, mədəni və hərbi sahədə münasibətləri tənzimləyən hüquqi-normativ bazanın yaradılması; Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Türkiyəyə rəsmi səfəri (8-10 fevral 1994); Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərinin yüksələn xətlə inkişaf etməsi; Heydər Əliyevin Türkiyəyə növbəti rəsmi səfəri (5-8 may 1997) zamanı "Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında strateji əməkdaşlığın dərinləşməsi haqqında" bəyannamənin imzalanması.

Türkiyə Prezidenti Əhməd Necdet Səzərin Azərbaycana rəsmi səfəri; Azərbaycanın xarici şirkətlərlə bağladığı neft-qaz müqavilələrində Türkiyənin iştirakı; Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Türkiyəyə rəsmi səfəri və "Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında birgə bəyanat"ın imzalanması (13-15 aprel 2004); Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin hazırkı durumu.

5. İranın Avrasiya siyasəti və Azərbaycan. İranın dünyada və Avrasiya subregionunda mövqeyi və yürütdüyü siyasət; bölgənin böyük və kiçik dövlətləri ilə münasibətləri və bu münasibətlərin xarakterik xüsusiyyətləri; İranın Qərb dövlətləri və ABŞ-la münasibətləri və bunun dünya və region ölkələrinə təsiri; İranın Mərkəzi Asiya, Xəzər-Qara dəniz hövzəsi və Cənubi Qafqaz ölkələri ilə əlaqələri və onun xarakterik xüsusiyyətləri;

İranyın dünya siyasətində və regionda mövqeyi; İran-Azərbaycan münasibətlərini şərtləndirən amillər; Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinə İranın münasibəti; İranın Azərbaycanın dövlət müstəqilliyini tanıması (25 dekabr 1991) və diplomatik əlaqələrin qurulması (12 mart 1992); İranla münasibət məsələsində Azərbaycanın xarici siyasətində yekdil fikrin olmaması,

fərqli yanaşmalar; AXC-Müsavat dövründə İranla münasibətlərdə soyuqluq.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti H.Əliyevin hakimiyyətə gəlişindən sonra İran-Azərbaycan münasibətlərində canlanma; İran Prezidenti Həşimi Rəfsəncaninin Bakıya səfəri (26-28 oktyabr 1993); İranla Azərbaycan arasında ticarət-iqtisadi əlaqələrin inkişafında Azərbaycan-İran qarşılıqlı iqtisadi komissiyasının fəaliyyəti.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin İrana rəsmi səfəri (29 iyun-2 iyul 1994); iki ölkə arasında münasibətləri tənzimləyən hüquqi-normativ sənədlərin imzalanması.

Xəzərin statusu ilə bağlı İranın destruktiv mövqeyi; İranın Ermənistanla sıx əməkdaşlıq əlaqələrinin Azərbaycan-İran münasibətlərinə mənfi təsiri; İranın "Əsrin kontraktı"nı tanıمامaq haqqında bəyanatı (aprel 1995); Naxçıvanda İranın baş konsulluğunun açılması; Azərbaycan-NATO münasibətlərinə İranın mövqeyi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin İrana rəsmi səfəri və iki ölkə arasındakı münasibətlərin yeni mərhələyə qalxması (18-20 may 2002-ci il); səfər çərçivəsində "Azərbaycan Respublikası ilə İran Respublikası arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin prinsipləri haqqında" müqavilə və bir sıra yeni sazişlərin imzalanması.

İran İslam Respublikasının Prezidenti Seyid Məhəmməd Xatəminin Azərbaycana (5-7 avqust 2004) və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin İrana rəsmi səfərləri (24-26 yanvar 2005) və bağlanan çoxsaylı ikitərəfli müqavilələrin iki ölkə arasındakı münasibətləri yeni müstəviyə keçirməsi.

6. MDB üzvü olan digər dövlətlərin və Baltikyanı ölkələrin Avrasiya siyasəti və Azərbaycanla münasibətləri. MDB üzvü olan region dövlətlərinin və Baltikyanı ölkələrin dünya siyasətində və Avrasiyadakı yeri, rolu və mövqeləri haqqında; Azərbaycanın regional siyasətində bu ölkələrin yeri və rolu;

Azərbaycan-Ukrayna münasibətləri: Ukrayna-Azərbaycan münasibətlərini şərtləndirən amillər; iki ölkə arasında diplomatik əlaqələrin qurulması (6 fevral 1992).

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Əbülfəz Elçibəyin rəhbərliyi altında nümayəndə heyətinin Ukraynaya rəsmi səfəri (9-10 dekabr 1992); "Azərbaycan və Ukrayna arasında dostluq və əməkdaşlıq haqqında" müqavilənin və digər sənədlərin imzalanması.

Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəlişindən sonra Azərbaycanla Ukrayna arasında siyasi, iqtisadi və mədəni əlaqələrin yeni səviyyəyə qalxması; Ukrayna və Azərbaycanda səfirliklərin fəaliyyətə başlaması; Ukraynanın Azərbaycan-Ermənistan münaqişəsində Azərbaycanın mövqeyini dəstəkləməsi; Ukrayna Prezidenti L.Kuçmanın Azərbaycana rəsmi səfəri (27-28 iyul 1995) və səfər çərçivəsində Azərbaycan-Ukrayna münasibətlərini tənzimləyən daha 11 sənədin imzalanması.

Azərbaycan və Ukraynanın MDB, GUÖAM və QDİÖT kimi regional təşkilatlardakı birgə fəaliyyəti; Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Ukraynaya rəsmi səfəri (24-25 mart 1997); Ukrayna ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlərin strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə çatdırılması; Heydər Əliyevə Ukraynanın ali mükafatı olan "Yaroslav Mudriy" mükafatının verilməsi; "Ukrayna Respublikası ilə Azərbaycan Respublikası arasında tərəfdaşlıq münasibətlərinin dərinləşməsi haqqında" bəyannamənin və əlavə 17 sənədin imzalanması.

Ukrayna Prezidenti Leonid Kuçmanın Azərbaycana ikinci səfəri (16-17 mart 2000); Ukrayna ilə Azərbaycan Respublikası arasında dostluq, əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq haqqında", "Azərbaycan və Ukrayna arasında 2000-2009-cu illər üzrə iqtisadi əməkdaşlıq haqqında" müqavilələrin imzalanması.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Ukraynaya rəsmi səfərinin (03-04 iyun 2004) Azərbaycan-Uk-

rayna münasibətlərinin yüksələn xətt üzrə inkişafına müsbət təsiri.

Azərbaycan-Belarus münasibətləri: Azərbaycan-Belarus münasibətlərini şərtləndirən əsas amillər: Azərbaycanla Belarus arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (11 iyun 1993); Azərbaycanın Belarus ilə münasibətlərinin zəif olmasının səbəbləri; Azərbaycanla Belarusun MDB çərçivəsində fəaliyyəti; beynəlxalq tədbirlərdə iki ölkə rəhbərlərinin görüşləri.

Azərbaycan-Moldova münasibətləri: Azərbaycan-Moldova münasibətlərini şərtləndirən əsas amillər; Azərbaycanla Moldova arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (18 may 1992).

Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin Moldova Respublikasının Baş naziri Andrey Sangelinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etməsi (8 sentyabr 1995); beynəlxalq və regional təşkilatlarda hər iki ölkə başçılarının çoxsaylı görüşləri.

Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin MDB Dövlət başçılarının Kişinyov toplantısında iştirakı (22-23 oktyabr 1997); Moldova Prezidenti P.Luçinskinin Azərbaycana rəsmi səfəri (26-28 noyabr 1997) və Azərbaycan Respublikası ilə Moldova Respublikası arasında dostluq və əməkdaşlıq haqqında müqavilənin və digər sənədlərin imzalanması; Azərbaycan və Moldovanın GUÖAM çərçivəsində birgə fəaliyyəti.

Moldova Prezidenti Vladimir Voroninin Bakıya rəsmi səfəri (26-27 oktyabr 2004); bir sıra sənədlərin imzalanması; Azərbaycan şirkətlərinin Moldovadakı fəaliyyəti.

Azərbaycanın Cənubi Qafqaz dövlətləri ilə əlaqələri

Azərbaycan-Gürcüstan münasibətləri: Azərbaycan-Gürcüstan münasibətlərini şərtləndirən əsas amillər: qonşuluq, uzun müddət eyni ideoloji-siyasi və iqtisadi sistemdə mövcudluq, müstəqillik əldə etdikdən sonra hər iki dövlətin üzləşdiyi oxşar problemlər, hər iki dövlətin qərbmeyilli xarici siyasəti.

Gürcüstanla Azərbaycan arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (18 noyabr 1992); E.Şevardnadzenin Azərbaycana səfəri (1993); Azərbaycanın Gürcüstana uzunmüddətli kredit və yanacaq kömək etməsi (1993); Bakıda Gürcüstan səfirliyinin (fevral 1995) və Tbilisidə Azərbaycan səfirliyinin açılması (mart 1996); Gürcüstanın Azərbaycanda çıxarılacaq ilkin neftin ixrac marşrutlarından biri kimi seçilməsi.

Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin Gürcüstana səfəri (mart 1996); "Dostluq, əməkdaşlıq və qarşılıqlı təhlükəsizliyin gücləndirilməsi haqqında" müqavilə və "Qafqaz regionunda sülh, təhlükəsizlik və əməkdaşlıq haqqında" Bəyannamənin imzalanması; "Qafqaz evi" ideyasının reallaşması istiqamətində Azərbaycanla Gürcüstanın birgə fəaliyyəti; E.Şevardnadzenin Bakıya növbəti səfəri (18-20 fevral 1997); iki ölkə arasındakı münasibətlərin strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə çatdırılması; "Azərbaycanla Gürcüstan arasında strateji tərəfdaşlığın güclənməsi haqqında" Bəyannamənin imzalanması (20 fevral 1997); iki ölkə arasında əməkdaşlıq üçün hüquqi-normativ baza kimi 2001-ci ilədək 70-dən çox sənədin imzalanması.

Hər iki ölkənin beynəlxalq və regional təşkilatlarda birgə əməkdaşlığı; Azərbaycan və Gürcüstan GUÖAM-ın yaradıcılardan biri kimi; Azərbaycan və Gürcüstanın TRASEKA, Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri və Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri kimi super layihələrdə əsas iştirakçı kimi çıxış etmələri; Gürcüstan Prezidenti E.Şevardnadzenin Bakıya növbəti səfəri (29 sentyabr 2001); neft-qaz məhsullarının tranziti məsələsində Azərbaycanın Gürcüstana güzəştləri; Gürcüstan Prezidenti M. Saakaşvilinin Azərbaycana (04-05 mart 2004) və Azərbaycan Prezidenti İ.Əliyevin Gürcüstana (14-15 iyun 2004) rəsmi səfərləri və əməkdaşlığın daha da genişlənməsi istiqamətindəki söylər; Azərbaycan-Gürcüstan münasibətlərinin hazırkı durumu.

Ermənistanın Azərbaycanla münasibətləri: Ermənistanın Cənubi Qafqazdakı etnik separatizm və millətçi siyasətinin ta-

rixi kökləri, mahiyyəti və xarakterik xüsusiyyətləri; "Böyük Ermənistan" ideyası və onun havadarları; Ermənistanın işğalçılıq siyasətinə Rusiya, Türkiyə, İran və Qərb ölkələrinin münasibəti; Ermənistan və Cənubi Qafqaz ölkələri; Ermənistan-Gürcüstan münasibətlərinin keçmişi, bu günü və perspektivləri; Ermənistanın anti-Azərbaycan siyasətinin tarixi kökləri, bu günü və perspektivləri; Ermənistanın etnik separatizm və işğalçı siyasətinə beynəlxalq aləmin bugünkü münasibəti və perspektivləri.

Azərbaycanın xarici siyasətində Orta Asiya dövlətləri: SSRİ-nin dağılması və Orta Asiya dövlətlərinin öz müstəqilliklərini bərpa etməsi; Türkiyə Respublikası türkdilli dövlətlərin bir araya gəlməsində birləşdirici amil kimi; Türkdilli dövlət başçılarının zirvə görüşlərinin başlanması (İstanbul 1992); 1992-1993-cü illərdə Orta Asiyanın türkdilli dövlətləri ilə Azərbaycan arasında əsassız gərginliyin yaranması.

Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəlişindən sonra Orta Asiyanın türkdilli dövlətləri ilə Azərbaycan arasında münasibətlərdə istiləşmə dövrünün başlanması.

Türkdilli dövlət başçılarının zirvə görüşlərinin türkdilli xalqların mühüm tarixi, mədəni və siyasi hadisələri ilə eyni vaxta düşməsi.

Türkdilli dövlətlərlə Azərbaycanın ikitərəfli və çoxtərəfli münasibətləri; türkdilli dövlətlərin regionda həyata keçirilən iri beynəlxalq layihələrin əsas iştirakçılarından olması (Avrasiya nəqliyyat dəhlizi, Transxəzər enerji magistralının çəkilməsi, TRASEKA, "İpək yolu"nın bərpası və s.).

Azərbaycan-Qazaxıstan münasibətləri: Azərbaycanla Qazaxıstan arasında münasibətləri şortləndirən amillər; Azərbaycanla Qazaxıstan arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (30 avqust 1992); 1991-1993-cü illərdə Azərbaycanla Qazaxıstan arasında münasibətlərin ziddiyyətli məqamları; Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlişindən sonra Azərbaycanın Qazaxıstanla əlaqələrinin normal səviyyəyə çatdırılması; Azərbaycan

can Prezidenti Heydər Əliyevin Abay Kunanbayevin anadan olmasının 150 illik yubileyi tədbirlərində iştirak etmək üçün Qazaxıstana səfəri (8-10 avqust 1995); Qazaxıstan Prezidenti Nursultan Nazarbayevin Bakıya rəsmi səfəri (16-17 sentyabr 1996); iki ölkə arasında münasibətləri tənzimləyən hüquqi-normativ sənədlərin imzalanması; Xəzər dənizinin bölünməsinə dair Azərbaycan - Qazaxıstan birgə müqaviləsinin imzalanması.

Azərbaycanla Qazaxıstan arasında münasibətlərin yüksələn xətlə inkişafı; Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin Qazaxıstana rəsmi səfəri (10-11 iyun 1997); tarixi "İpək yolu" layihəsinin həyata keçirilməsində Qazaxıstan-Azərbaycan əməkdaşlığı; Qazaxıstan Prezidenti N.Nazarbayevin Azərbaycana növbəti səfəri (7-9 aprel 2000) və Dədə Qorqudun 1300 illik yubiley tədbirlərində N.Nazarbayevin iştirakı; Qazaxıstanın Azərbaycanla regional və beynəlxalq təşkilatlarda sıx əməkdaşlığı.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Qazaxıstana səfəri və "Azərbaycan Respublikası ilə Qazaxıstan Respublikası arasında dostluq münasibətləri və strateji tərəfdaşlıq haqqında" bəyannamənin imzalanması (01-02 mart 2003); Qazaxıstanın Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinə qoşulması istiqamətindəki danışıqlar; Qazaxıstan-Azərbaycan münasibətlərinin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Özbəkistan münasibətləri: Azərbaycanla Özbəkistan arasında münasibətləri şortləndirən amillər; müstəqillik əldə etdikdən sonra hər iki respublikanın oxşar problemlərlə üzləşməsi; 1991-1993-cü illərdə Özbəkistanla münasibətlərdə əsassız gərginliyin yaradılması.

H.Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəlişindən sonra Özbəkistanla münasibətlərin normallaşması; Özbəkistanla Azərbaycan arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (2 oktyabr 1995); Azərbaycanda Özbəkistan səfirliyinin açılması (1996); Özbəkistan Prezidenti İslam Kərimovun Azərbaycana rəsmi səfəri (may 1996); iki ölkə arasında iqtisadi, siyasi və mədəni münasibətləri tənzimləyən 19 sənədin imza-

lanması; Azərbaycan Prezidenti H. Əliyevin Daşkənddə Əmir Teymurun 660 illiyi ilə bağlı yubiley tədbirində iştirak etmək üçün Özbəkistana səfəri (oktyabr 1996).

Özbəkistanla Azərbaycan arasında münasibətlərin tərəfdaşlıq səviyyəsinə qaldırılması; Azərbaycan Prezidenti H. Əliyevin Özbəkistana ilk rəsmi səfəri (18-19 iyul 1997); Özbəkistanda Azərbaycan səfirliyinin açılması (iyul 1997); Özbəkistan-Azərbaycan münasibətlərinin yüksələn xətlə inkişafı; Özbəkistan və Azərbaycanın beynəlxalq və regional təşkilatlarda sıx əməkdaşlığı.

Azərbaycan Prezidenti İ.Əliyevin Özbəkistana ilk rəsmi səfəri və "Azərbaycan Respublikası ilə Özbəkistan Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi haqqında" bəyannamənin imzalanması (23-24 mart 2004) ikitərəfli əlaqələrin gücləndirilməsi istiqamətində mühüm faktor kimi; Özbəkistan-Azərbaycan münasibətlərinin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Türkmənistan münasibətləri: Azərbaycanla Türkmənistan arasında münasibətləri şərtləndirən amillər; Azərbaycanla Türkmənistan arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (9 iyun 1992).

Türkmənistan Prezidenti S.Niyazovun Azərbaycana rəsmi səfəri (18-19 mart 1996); Xəzər dənizinin hüququ statusunun müəyyənləşməsində Türkmənistanın tutduğu qərəzli mövqe.

Azərbaycan Prezidenti H.Əliyevin Xəzəryanı Dövlət başçılarının Aşqabad toplantısında iştirakı; Azərbaycanla Türkmənistan arasında münasibətlərdəki soyuqluğun davam etməsi; Türkmənistan-Azərbaycan münasibətlərinin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Qırğızıstan əlaqələri: Azərbaycanla Qırğızıstan arasında münasibətləri şərtləndirən amillər; Azərbaycanla Qırğızıstan arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (19 yanvar 1993).

Qırğızıstan Respublikasının Prezidenti Ə.Akayevin Azərbaycana rəsmi səfəri (23 aprel 1997); dostluq və əməkdaşlıq haqqında sazişin və başqa ikitərəfli hökumətlərarası sənədlərin

imzalanması (23 aprel 1997); Qırğızıstan - Azərbaycan münasibətlərinin hazırkı durumu.

Azərbaycan-Tacikistan münasibətləri: Azərbaycanla Tacikistan arasında münasibətləri şərtləndirən amillər; Azərbaycanla Tacikistan arasında diplomatik münasibətlərin qurulması (29 may 1992); beynəlxalq və regional təşkilatlarda əməkdaşlıq; Tacikistan-Azərbaycan münasibətlərinin hazırkı durumu.

Azərbaycanın Baltikyanı postsovet respublikaları ilə münasibətləri: Litva, Latviya və Estoniya ilə diplomatik münasibətlərin qurulması; Baltikyanı respublikalarla Azərbaycan arasında partnyorluq münasibətlərinin formalaşması; beynəlxalq konfrans və tədbirlərdə dövlət və hökumət rəhbərlərinin görüşlərinin ikitərəfli əlaqələrin inkişafına müsbət təsiri; beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlıq; texniki-iqtisadi əməkdaşlıq; Azərbaycanın Baltikyanı postsovet respublikaları ilə münasibətlərinin hazırkı durumu və perspektivləri.

VII mövzuya dair seminar məşğələsinin sualları (6 saat)

1. Dünya dövlətlərinin Avrasiya siyasəti: region ölkələri və Azərbaycan.
2. Mərkəzi Asiya, Xəzər - Qara dəniz hövzəsi ölkələri müasir dünya siyasətində.
3. Rusiyanın Avrasiya siyasəti və Azərbaycanla qarşılıqlı münasibətləri.
4. Türkiyənin Avrasiya siyasəti və Azərbaycanla qarşılıqlı münasibətləri.
5. İranın Avrasiya siyasəti və Azərbaycanla qarşılıqlı münasibətləri.
6. Azərbaycanın Ukrayna, Belarus, Moldova və Gürcüstan ilə münasibətləri.
7. Azərbaycanın Orta Asiya dövlətləri ilə münasibətləri.
8. Azərbaycanın Baltikyanı dövlətlərlə münasibətləri.

MÖVZU 8. Avrasiya subregional integrasiyası və Azərbaycanın çoxtərəfli regional əlaqələri (mühazirə - 2 saat)

1. Avrasiya subregional integrasiyası: xarakterik xüsusiyyətləri və əsas təşkilatları (MDB, KTM, Avr.As.İb, QDİƏT, ŞƏT, "Beşlər" İttifaqı və s.). Avrasiya subregionu dünya siyasətində; regionun ərazi, əhali və geosiyasi xarakteristikası; regionun böyük və kiçik dövlətləri, onların xarici siyasət orientasiyaları, beynəlxalq münasibətlərdə yeri və rolu; Avrasiya subregional integrasiyası, onun xarakterik xüsusiyyətləri və əsas təşkilatları; Azərbaycanın Avrasiya subregional integrasiyasında iştirakı, problemlər və perspektiv imkanlar.

Müstəqil Dövlətlər Birliyi və Azərbaycan: SSRİ-nin dağılması; 1991-ci il avqust qiyamı; müttəfiq respublikaların SSRİ-nin tərkibindən çıxması; Rusiya, Ukrayna və Belarus respublikaları tərəfindən Müstəqil Dövlətlər Birliyinin (MDB) yaradılması (8 dekabr 1991); MDB-nin təsis sənədləri; MDB-nin əsas orqanları; MDB qərarlarının qəbul qaydaları.

1991-1993-cü illərdə Azərbaycan Respublikasının MDB ilə münasibətləri; Azərbaycanın MDB-yə daxil olması (24 sentyabr 1993); Azərbaycanın MDB dövlətləri ilə ticarət dövriyyəsinin azalması; MDB daxili birliklər (Rusiya-Belarus ittifaqı, KTM, Beşlər ittifaqı, GUÖAM və s.); MDB daxili iqtisadi əməkdaşlıq; MDB daxili hərbi əməkdaşlıq; Kollektiv təhlükəsizlik sistemi, Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi (KTM), KTM-in yaranması, tərkibi və fəaliyyətinin xarakterik xüsusiyyətləri; MDB dövlət başçılarının zirvə görüşləri; Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin MDB ölkələrinin dövlət başçılarının Astana Zirvə toplantısında iştirakı və MDB-də islahatlar aparılması zərurəti ilə bağlı genişmiqyaslı proqram (15-16.09.04).

Azərbaycan və Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı: Azərbaycan QDİƏT-in təsisçilərindən biri kimi (25 iyun 1992); QDİƏT-in güclü regional iqtisadi təşkilat kimi for-

malaşması; QDİƏT zirvə görüşlərinin keçirilməsi; Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı Parlament Məclisinin yaradılması (16-17 iyun 1993); Salonikdə Qara dəniz Ticarət və İnkişaf bankının təsis olunması (1998-ci ilin əvvəli); QDİƏT-in Yaltada keçirilən zirvə görüşündə QDİƏT-in əsasnaməsinin qəbulu və Yalta bəyannaməsi (5 iyun 1998); QDİƏT-in fəaliyyətinin genişlənməsi; QDİƏT-in yaranmasının 10 illiyi münasibətilə İstanbulda keçirilən Zirvə toplantısı (24-25 iyun 2002).

2. GUAM - Avrasiya subregional integrasiyanın yeni modeli kimi. GUAM-ın yaranmasını şərtləndirən amillər və fəaliyyətinin xarakterik xüsusiyyətləri; GUAM-ın əsas üzvləri və onların xarici siyasət orientasiyası; GUAM və Rusiya; GUAM və ABŞ; GUAM və regionun digər böyük dövlətləri; GUAM-ın regional təhlükəsizlik və transmilli enerji layihələrinə baxışı və bunun beynəlxalq münasibətlərə təsiri; GUAM-ın mövcud fəaliyyəti və perspektiv imkanları; GUAM və Azərbaycan.

Strasburqda GUAM-ın əsasının qoyulması (1997-ci il); GUAM-ın transqafqaz magistralı istiqamətində iqtisadi fəaliyyəti; GUAM ölkələri arasında iqtisadi, siyasi və mədəni əlaqələrin daha da inkişafı; Özbəkistanın GUAM-a daxil olması (ABŞ, 1999) və GUAM-ın GUÖAM-a çevrilməsi; GUÖAM katibliyinin yaradılması; GUÖAM-ın ciddi regional iqtisadi qurum kimi fəaliyyəti istiqamətindəki söylər; GUÖAM-ın Nyu-York sammiti (2000); Rusiyanın GUÖAM-a qarşı qısqıncılığı, ABŞ-ın Avrasiyada yürütdüyü yeni siyasət və Özbəkistanın GUÖAM-ı tərk etməsi.

3. Avrasiya subregional integrasiyasında dini birlik və etnik yaxınlıq amili: İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı və Türk-dilli Dövlətlər Birliyi.

İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (ECO) - yaranması, üzvləri və fəaliyyətinin spesifik xüsusiyyətləri; ECO və Avrasiyanın müsəlman dövlətlərinin integrasiya meyilləri; Azərbaycanın ECO-ya üzv qəbul olunması (fevral 1992) və bölgənin müsəl-

man ölkələri ilə integrasiya cəhdləri; ECO-nun əsas sammitləri və Azərbaycanın iştirakı; ECO-nun Azərbaycandakı iqtisadi və sosial islahatlarda iştirakı.

Türkdilli Dövlətlər Birliyi (TDB). TDB-nin yaranması, üzvləri və fəaliyyətinin spesifik xüsusiyyətləri; TDB və Avrasiyanın türkdilli dövlətlərinin integrasiya meyilləri; Azərbaycanın TDB-yə üzv qəbul olunması (1992) və bölgənin türkdilli dövlətləri ilə integrasiya cəhdləri; TDB-nin əsas sammitləri və fəaliyyət istiqamətləri: TDB və Türkiyə; TDB və Rusiya münasibətləri; TDB-nin Avrasiya siyasəti və beynəlxalq münasibətlərdə siyasi faktora çevrilmək cəhdləri; TDB-nin perspektivləri və müasir dünya siyasətinə təsir imkanları; TDB və mədəni birlik amilləri; TÜRKSÖY-un yaranması, üzvləri və türkdilli dövlətlərin mədəni integrasiyasında iştirakı.

VIII mövzuya dair seminar məşğələsinin sualları (2 saat)

1. Avrasiya subregional integrasiyası: xarakterik xüsusiyyətləri və əsas təşkilatları.
2. GUAM - Avrasiya subregional integrasiyasının yeni modeli kimi.
3. Avrasiya subregional integrasiyasında dini birlik və etnik yaxınlıq amili.

MÖVZU 9. Dünya ölkələrinin enerji siyasəti və Azərbaycanın yeni neft strategiyası (mühazirə - 4 saat)

1. Enerji resursları dünyanın müasir geosiyasətində. Dünyanın müasir sənaye sivilizasiyasının enerji tələbatı və dünyanın enerji resursları uğrunda mübarizənin kəskinləşməsi; dünyanın mövcud enerji ehtiyatları, tələbatı, istehsalı və isteh-

lakinin vəziyyəti; Azərbaycanın dünyanın müasir enerji siyasətində yeri və rolu; Xəzər regionunun müasir dünyanın geosiyasətindəki rolu və yeri; enerji mənbələri, satış bazarları və təhlükəsiz enerji dəhlizləri məsələsi müasir dünya siyasətində; Rusiya və Avrasiya bölgəsinin enerji mənbələri, dəhlizləri və satış bazarları uğrunda mübarizə; Qərbdə dövlətlərinin Avrasiyanın enerji siyasətinə təsiri; Azərbaycanın enerji siyasəti, Qərbdə dövlətləri və regionun böyük ölkələri.

2. Azərbaycanın dünyanın aparıcı ölkələri ilə əlaqələrində Xəzər neftinin rolu. "Əsrin müqaviləsi", Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarının mənimlənməsi və Azərbaycanın beynəlxalq əhəmiyyətinin artması; Azərbaycanın öz təbii sərvətlərinə sahiblik və ondan sərbəst istifadə edilməsi uğrunda mübarizəsi; Qərb ölkələrinin Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarının işlənməsinə cəlb edilməsi və regionun böyük dövlətlərinin buna münasibəti; Azərbaycanın yeni neft strategiyasının mahiyyəti, əsas şərtləri və məqsədləri; yeni neft strategiyasının reallaşması, beynəlxalq və regional reaksiya, problemlər və nəticələr; yeni neft strategiyasının Azərbaycanın Rusiya və İranla münasibətlərinə təsiri.

3. Xəzər nefti geosiyasət və region maraqları çərçivəsində. Xəzərin hüquqi statusu. Xəzərin təbii ehtiyatları və müasir dünyanın enerji ehtiyatlarına artan tələbatı; transmilli, regional və milli maraqların təmin edilməsində Xəzər neftinin və təbii qazının rolu; Qərb ölkələrinin Xəzərin təbii ehtiyatlarının mənimlənməsinə yönəlmiş transmilli layihələri; Rusiya və İranın Xəzərin təbii ehtiyatlarının transmilli istifadəsinə münasibəti; Xəzər nefti və region ölkələrinin milli maraqlarının təmin olunması; Xəzərin hüquqi statusu: əsas yanaşmalar və onları şərtləndirən amillər; Xəzərin hüquqi statusu, transmilli, regional və milli maraqların kəsişməsi; Xəzərin hüquqi statusu və Avrasiya regionunda təsir dairəsi uğrunda mübarizə; Xəzər neftinin Azərbaycanın Rusiya, İran, Qərbdə dövlətləri və regionun digər ölkələri ilə münasibətlərinə təsiri.

4. Xəzər neftinin dünya bazarlarına çıxarılması və onun ətrafında yaranmış problemlər. Xəzərin karbohidrogen ehtiyatlarının dünya bazarlarına nəqli məsələsi: əsas mövqələr, onları şərtləndirən amillər; Rusiyanın, İranın, Qərb və region ölkələrinin əsas ixrac boru kəməri ətrafında kəşifən maraqları və mövqe mübarizələri; Azərbaycanın ixrac siyasəti və əsas neftin nəqlinə yanaşması; Azərbaycanın Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft və Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərlərinin inşası sahəsində həyata keçirdiyi tədbirlər və bunun beynəlxalq, regional münasibətlərə təsiri; Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə və ABŞ-ın birgə mövqeyi və onun reallaşdırılması siyasəti; Mərkəzi Asiya dövlətləri, Çin, Avropa ölkələri və regionun digər dövlətlərinin Xəzər nefti və qazının ixrac marşrutlarına münasibəti və onu şərtləndirən əsas amillər; Azərbaycanın neft strategiyasının reallaşmasında Heydər Əliyev diplomatiyasının rolu.

5. Azərbaycanın beynəlxalq mövqeyinin güclənməsində enerji siyasətinin rolu. Azərbaycanın enerji siyasətinin mahiyyəti, onu şərtləndirən amillər və həyata keçirilməsinin milli, regional və transmilli əhəmiyyəti; enerji siyasətinin Azərbaycanın beynəlxalq mövqeyinə təsiri; enerji siyasətinin Azərbaycanın regional mövqeyinə təsiri; Azərbaycan-Gürcüstan, Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinin inkişafında enerji siyasətinin rolu; Azərbaycanın enerji siyasətinin Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi və Dağlıq Qarabağ probleminin həllinə təsiri; enerji siyasəti və Azərbaycan-ABŞ münasibətləri.

IX mövzuya dair seminar məşğələsinin sualları (4 saat)

1. Dünya ölkələrinin enerji siyasəti və Azərbaycanın yeni neft strategiyası.
2. Enerji resursları dünyanın müasir geosiyasətində.
3. Azərbaycanın dünyanın aparıcı ölkələri ilə əlaqələrində Xəzər neftinin rolu.

4. Xəzər nefti geosiyasət və region maraqları çərçivəsində: Xəzərin hüquqi statusu.
5. Xəzər neftinin dünya bazarlarına çıxarılması və onun ətrafında yaranmış problemlər.
6. Azərbaycanın beynəlxalq mövqeyinin güclənməsində enerji siyasətinin rolu.

Mövzu 10. Azərbaycanın təhlükəsizlik problemləri və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi (mühazirə - 6 saat)

Azərbaycanın təhlükəsizlik problemləri, onun həlli istiqamətində həyata keçirilən milli siyasət; milli təhlükəsizlik, suveren dövlət hüquqları və ərazi bütövlüyü məsələləri.

1. Münaqişənin tarixi kökləri haqqında. Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının tarixi kökləri, mahiyyəti və həyata keçirilməsinin xarakterik xüsusiyyətləri; ermənilərin Azərbaycan torpaqlarına köçürülməsi, bunu təşkil edən dövlətlər və onların məqsədləri (1804-1813; 1826-1828 müharibələrinin gedişində, XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində); erməni millətçilərinin "Böyük Ermənistan" xülyaları və onun reallaşdırılması məqsədilə həyata keçirdikləri tədbirlər; Rusiyada bolşevik inqilabının qələbəindən sonra Cənubi Qafqaz və Anadoluda yaranmış vəziyyət və erməni millətçilərinin işğalçılıq fəaliyyəti; Sovet hakimiyyətinin ilk illərində və sonrakı dövrdə erməni millətçilərinin fəaliyyəti; SSRİ rəhbərliyinin anti-Azərbaycan siyasəti və erməni millətçilərinə dəstəyi (1924; 1947-1948; 1953-cü il qərarları və s.)

2. XX əsrin sonunda Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları və SSRİ rəhbərliyinin Qafqaz siyasəti. 80-ci illərdə SSRİ-də həyata keçirilən yenidənqurma siyasəti və erməni separatizminin yenidən baş qaldırması; SSRİ rəhbərliyinin loyallıq siyasəti və Dağlıq Qarabağda separatçı hərəkatın genişlənməsi.

məsi; Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin başlanması və SSRİ rəhbərliyinin ermənipərəst siyasəti; Azərbaycan torpaqlarının işğalının başlanması və əhalinin deportasiyası; SSRİ-nin dağılması və Ermənistan-rus qoşunlarının Azərbaycanın 20% torpaqlarını işğal etməsi; Xocalı soyqırımını və etnik təmizləmə siyasəti; Azərbaycanın xarici siyasətinin əsas problemi.

3. Azərbaycan ərazilərinin Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğalı və münaqişənin BMT Təhlükəsizlik Şurasında müzakirəsi. Azərbaycanın xarici siyasət fəaliyyəti; Azərbaycan torpaqlarının işğalı və onun nəticələri; Azərbaycan rəhbərliyinin Ermənistanın işğalçılıq siyasətinə qarşı beynəlxalq mübarizəsi; məsələnin BMT səviyyəsinə çıxarılması; BMT Təhlükəsizlik Şurasının 7 bəyanatı və 4 qətnaməsinin qəbul olunması (822, 853, 874, 884, aprel-noyabr 1993).

4. ATƏT-in Minsk qrupunun yaradılması və fəaliyyəti. Ermənistanın işğalçılıq siyasətinin ATƏT səviyyəsinə çıxarılması üçün Azərbaycan rəhbərliyinin fəaliyyəti; ATƏT-in Helsinki sammiti (iyul 1992) və Azərbaycanın sammitdəki fəaliyyəti; ATƏT-in Nazirlər Şurasının Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair (Minsk Konfransının çağırılması haqqında) qərarı (24 mart 1992) və Sülhməramlı Qüvvələrin tərkibi ilə bağlı fikir ayrılıqları; ATƏT-in Budapeşt sammiti (1994) və Azərbaycan rəhbərliyinin Sülhməramlı Qüvvələrlə bağlı iradəsi; ATƏT-in Lissabon sammiti (1996) və Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həlli ilə bağlı əsas prinsiplərin müəyyən olunması; Ermənistan-Azərbaycan münaqişə bölgəsində atəşkəsə nail olması (1994) və Minsk qrupunun fəaliyyəti; həmsədrlik institutunun yaradılması, fəaliyyəti və həmsədrlərin münaqişənin həlli ilə bağlı təklifləri: "paket", "mərhələli" (1997) və "ümumi dövlət" (1998) ideyaları.

5. Digər beynəlxalq təşkilatların münaqişəyə dair mövqeyi və Azərbaycanın diplomatik fəaliyyəti. İslam Konfransı Təşkilatı və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi; Avropa Şurasının münaqişə ilə bağlı mövqeyi və Azər-

baycan nümayəndə heyətinin fəaliyyəti; Avropa İttifaqının münaqişəyə yanaşması və onun həlli istiqamətində göstərdiyi fəaliyyət; Avropa Parlamenti və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi; digər beynəlxalq və regional təşkilatların münaqişənin həlli ilə bağlı mövqeləri və fəaliyyətləri haqqında.

X mövzuya dair seminar məşğələsinin sualları (6 saat)

1. Cənubi Qafqazın təhlükəsizlik problemləri. Qlobal və yerli maraqlar. Azərbaycanın təhlükəsizlik siyasəti.
2. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tarixi kökləri.
3. Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddiaları və təcavüzkarlıq siyasəti.
4. XX əsrin sonunda Ermənistanın Dağlıq Qarabağa dair ərazi iddiaları və Sovet rəhbərliyinin Qafqaz siyasəti.
5. Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycan ərazilərinin işğalı.
6. Münaqişənin BMT Təhlükəsizlik Şurasında müzakirəsi, qəbul edilən sənədlər və onların mahiyyəti.
7. ATƏT-in Minsk qrupunun yaradılması və fəaliyyəti.
8. ATƏT-in Minsk qrupunun son təklifləri və onların mahiyyəti.
9. Digər beynəlxalq təşkilatların münaqişəyə dair mövqeyi.
10. Münaqişənin nizama salınması istiqamətində Azərbaycanın diplomatik fəaliyyəti.

**"MÜASİR BEYNƏLXALQ MÜNƏSİBƏTLƏR
VƏ AZƏRBAYCANIN XARİCİ SİYASƏTİ"
FƏNNİNİN TƏDRİSİNƏ
AYRILAN SAATLARIN MÖVZULAR ÜZRƏ BÖLGÜSÜ**

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

Azərbaycan dilində

№	Mövzular	Mühazirə	Məşğələ
Mövzu 1	Beynəlxalq münasibətlər: nəzəri mənbələr, konseptual yanaşmalar, müasir nəzəriyyələr	2	2
Mövzu 2	Beynəlxalq münasibətlər sistemi: formalaşma tarixi və əsas inkişaf mərhələləri	6	4
Mövzu 3	Müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminin yaranması: xarakteristikası, tendensiyaları və əsas aktorları	4	4
Mövzu 4	Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər sistemində qatılması: xarici siyasət fəaliyyətinin formalaşması və inkişafı	4	4
Mövzu 5	Azərbaycan müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində: ikitarəfli əlaqələr	16	8
Mövzu 6	Azərbaycanın beynəlxalq aləmlə çoxtərəfli münasibətləri	16	10
Mövzu 7	Azərbaycan regional münasibətlər sistemində: ikitərəfli əlaqələr	6	6
Mövzu 8	Avrasiya subregional integrasiyası və Azərbaycanın çoxtərəfli regional əlaqələri	2	2
Mövzu 9	Dünya ölkələrinin enerji siyasəti və Azərbaycanın yeni neft strategiyası	4	4
Mövzu 10	Ermonistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi və Azərbaycanın təhlükəsizlik problemləri	6	6
CƏMİ:	116 saat	66	50

1. **Abdullayev M.** Beynəlxalq münasibətlər tarixi (XX əsr). I -II hissə. Bakı, 2000.
2. **Abdullayev M.İ** Azərbaycan-Türkiyə əlaqələri. Bakı, 1998.
3. **Abdullayev V.** Azərbaycan yeni diplomatiya məkanında. Bakı, 2000.
4. **Axundov N., Qasımov M.** Azərbaycan və beynəlxalq parlament təşkilatları. Bakı, 1996.
5. **Avropa Şurası və Azərbaycan. Sülh, təhlükəsizlik və demokratiya mənimə.** Bakı, 2000.
6. **Azərbaycan 1993:** Anarxiyadan sabitliyə. Bakı, 2000.
7. **Azərbaycan 1994:** Milli dövlətçilik sınaq qarşısında. I-II hissə. Bakı, 2002.
8. **Azərbaycan 1995:** Qarşıdurmadan milli həmrəyliyə. I-III hissə. Bakı, 2005.
9. **Azərbaycan 2003:** İnkişaf strategiyasında yeni mərhələ. Bakı, 2005.
10. **Azərbaycan beynəlxalq aləmdə** Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 1993-1998-ci illərdə xarici ölkələrə səfərlərinə dair materiallar I-IV cildlər. Bakı (c. I, 1996, -268 s.; c. II, 1997, -761 s.; c. III, 1998, -776 s.; c. IV, 1999, -520 s.).
11. **Azərbaycan BMT ailəsində.** Bakı, 2000.
12. **Azərbaycan Parlamenti və beynəlxalq təşkilatlar.** Bakı, 2004.
13. **Azərbaycan Respublikası 1991-2001.** Bakı, 2001.
14. **"Azərbaycan Respublikasının Dövlət müstəqilliyi haqqında"** Konstitusiyaya aktı. Bakı, 1991.
15. **Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası.** Bakı, 1996.
16. **Azərbaycan-Almaniya:** Respublikamız Avropa ölkələri ailəsində öz mövqeyini möhkəmləndirir. Bakı, 1996.
17. **Azərbaycan-Böyük Britaniya: əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq (1991-2001).** Bakı, 2001.

18. **Azərbaycan-Çin: diplomatik əlaqələrin qurulmasının 10 ili.** Bakı, 2002.
19. **Azərbaycan-Çin: dostluq sərhədləri aşır.** Bakı, 2000.
20. **Azərbaycan-Fransa: əməkdaşlığın genişlənməsinə mühim töhfə.** Bakı, 1997.
21. **Azərbaycan-Gürcüstan: dostluğumuz əbədidir.** Azərbaycan Respublikası Prezidenti H.Əliyevin Gürcüstana rəsmi səfəri. Bakı, 1996.
22. **"Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında"** Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin fərmanı. "Azərbaycan" qəzeti, 27 mart 1998-ci il.
23. **Azərbaycanın beynəlxalq çəxtərəfli əlaqələrində Bakının rolu.** Bakı, 1997.
24. **Azərbaycan-Özbəkistan: dostluğumuz yaşayır və möhkəmlənir.** Bakı, 1996.
25. **Azərbaycan-Rusiya, Россия-Азербайджан, 1992-2002: Sənədlər toplusu, Сборник документов.** Azərbaycan Respublikası XİN: Rusiya Federasiyasının Bakıdakı səfirliyi, Bakı, 2002 (Azərbaycan və rus dillərində).
26. **Azərbaycan-Rusiya münasibətlərində yeni mərhələ.** Bakı, 2001
27. **Azərbaycan-Rusiya: yeni münasibətlər, yeni üfüqlər.** Bakı, 2002.
28. **Azərbaycan-Türkiyə münasibətləri.** Bakı, 1997.
29. **Azərbaycan-Türkiyə: Dostluq, qardaşlıq, strateji əməkdaşlıq.** Bakı, 1997.
30. **Birlikdə yeni əsrə doğru.** Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin ABŞ-a rəsmi səfəri, 27 iyul-7 avqust 1997-ci il. Bakı, 1998.
31. **Əhmədov E.** Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü və beynəlxalq təşkilatlar. Bakı, 1998.
32. **Əhmədov E.** "Böyük dövlətlərin Qarabağ münaqişəsinə dair siyasəti". Namizədlik dissertasiyasının avtoreferatı. Bakı, 2001.
33. **Əhmədov M.** Azərbaycan: yeni neft erası və beynəlxalq siyasət. Bakı, 1997.
34. **Əhmədov M.** Azərbaycan-Çin münasibətlərinin strategiyası və perspektivləri. Bakı, 1999.
35. **Əliyev H.Ə.** Müstəqilliyimiz əbədidir. I k., 1997, -597 s.; II k., 1997, -588 s.; III k., 1997, -479 s.; IV k., -513 s.; V k., 1998, -490 s.; VI k., 1998, -501 s.; VII k., 1998, -509 s.; VIII k., 1998, -472 s.; IX k., 2000, -453 s.; X k., 2002, -464 s.; XI k., 2003, -458 s.; XII k., 2004, -432 s.; XIII k., 2004, -520 s.
36. **Əliyev Q. M.** Azərbaycan nefti dünya siyasətində. Namizədlik dissertasiyasının avtoreferatı. Bakı, 2003.
37. **Əsrin müqaviləsi - 10. Azərbaycan böyük inkişaf yollarında.**
38. **Əzimli A.** Azərbaycan-NATO münasibətləri (1992-2000). Bakı, 2001.
39. **Qasimov Ə., Qasimov M.** İpək yolu bəşəriyyətin tərəqqi yoludur. Bakı, 1999.
40. **Qasimov M.** Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sistemində (1991-1995-ci illər). Bakı, 1996.
41. **Qasimov M.** Azərbaycanın xarici siyasəti (konsepsiya məsələləri). Bakı, 1997.
42. **Qasimov M.** Birinci dünya müharibəsi illərində böyük dövlətlərin Azərbaycan siyasəti. (1914-1918-ci illər). 3 hissədə. Bakı, 2001-2004.
43. **Qasimov M.** Xarici dövlətlər və Azərbaycan (aprel işğalından SSRİ yaranana qədərki dövrdə diplomatik-siyasi münasibətlər). Bakı, 1998.
44. **Qətiyyətin təntənəsi.** Bakı, 1995.
45. **Qlobal üfüqlər. Prezident Heydər Əliyevin ABŞ səfəri.** Bakı, 1997.
46. **Quluzadə V.** Gələcəyin üfüqləri (Azərbaycan Respublikasının xarici siyasəti barədə mülahizələr, müsahibələr, şərhlər). Bakı, 1999.
47. **Hacıyeva A.** Beynəlxalq münasibətlər tarixi (1871-1919-cu illər). Dərs vəsaiti. Bakı, 2001.
48. **Heydər Əliyev Azərbaycanı dünyaya tanıdır.** Bakı, 1994.
49. **Heydər Əliyev və Şərq.** Beş cildə. Tərtibçilər: Q. Allahverdiyev və V. Sultanzadə. Bakı, 2005.

50. **Heydər Əliyevin neft strategiyası.** Azərbaycan Respublikası Prezidentinin katibliyi. Cild I-II. Bakı, 2001.
51. **Həsənov C.** Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sisteminə (1918-1920). Bakı, 1993.
52. **Həsənov C.** SSRİ-Türkiyə: Soyuq müharibənin sınaq meydanı. Bakı, 2005.
53. **Həsənov Ə. M.** Azərbaycan və ATƏT: Dağlıq Qarabağ problemi və Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ümumavropa təhlükəsizliyi fonunda. Bakı, 1997. -80 s.
54. **Həsənov Ə. M.** Müstəqil Azərbaycan dövlətinin xarici siyasəti (əsas istiqamətlər, prinsip və xüsusiyyətlər) Heydər Əliyev siyasi məktəbini öyrənirik. Bakı, 1997. S.126-142.
55. **Həsənov Ə. M.** Azərbaycan beynəlxalq münasibətlər sisteminə "Qafqaz Universiteti" jurnalı, 2003. №11, s.47-61.
56. **Həsənov Ə. M.** Azərbaycan Respublikasının xarici siyasətinin əsas vəzifələri, prinsip və istiqamətləri (1991-1997-ci illər) Tarix və onun problemləri. Bakı, 1998, №2. s. 49-69.
57. **Həsənov Ə. M.** Azərbaycan-ABŞ: Anlaşılmaz münasibətlərdən strateji tərəfdaşlığa doğru (oktyabr 1991- avqust 1997). Bakı, 1997.
58. **Həsənov Ə. M.** Azərbaycan-ABŞ: qarşılıqlı mənaflar strateji tərəfdaşlıq tələb edir. Azərbaycan məktəbi. 1997. № 4. s.4-16.
59. **Həsənov Ə. M.** Azərbaycanın ABŞ və Avropa dövlətləri ilə münasibətləri (1991-1996). Bakı, 2000.
60. **Həsənov Ə. M.** Azərbaycanın xarici siyasəti: Avropa ölkələri və ABŞ (1991-1996). Bakı, 1998.
61. **Həsənov Ə. M.** Heydər Əliyev və Azərbaycanın xarici siyasət fəaliyyətinin formalaşması. Heydər Əliyev və müasir Azərbaycan. Bakı, 2003. s.29-52.
62. **Həsənov Ə. M.** Heydər Əliyev və Azərbaycanın xarici siyasət prioritetlərinin müəyyənləşməsi Heydər Əliyev irsi və Azərbaycan dövlətçiliyi. Bakı, 2005. s.571-582.
63. **Həsənov Ə. M.** Müasir beynəlxalq münasibətlər və Azərbaycanın xarici siyasəti. Dərslük, Bakı, 2005.
64. **Həsənov Ə. M.** Neft strategiyası və Azərbaycanın xarici siyasət fəaliyyətinin qurulması. Əsrin müqaviləsi-10. Bakı, 2005.
65. **Həsənov Ə.M., Məmmədov N.** Azərbaycan Respublikasının xarici siyasəti müstəqilliyimizin və dövlətçiliyimizin əbədiyyətinin qərantıdır. Müstəqil dövlətimiz və parlamenti-miz. Bakı, 2001. s. 137-160.
66. **Hüseynova H.** Azərbaycan Avropa inteqrasiya prosesləri sisteminə. Bakı, 1998.
67. **İbadov R.** Avropa İttifaqının əsasları. Bakı, 2004. - 212s.
68. **İbayev V.** Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi beynəlxalq hüququn JUS-COGENS prinsipləri prizmasında. Bakı, 1999. -128 s.
69. **İbayev V.** Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi insan hüquqları kontekstində (tətbiq olunan hüquq və məsuliyyət məsələləri). Bakı, 2001.
70. **İbayev V.** İslam Konfransı Təşkilatı. Bakı, 1998, - 96 s.
71. **İsmayilov F.** Qarabağ konfliktli ABŞ-ın qlobal siyasəti kontekstində. Bakı, 2001.
72. **İsmayilov M.** Qarabağın tarixi. Bakı, 1999.
73. **Lissabon sammiti 1996.** Bakı, 1997.
74. **Mahmudov Y. M.** Azərbaycan diplomatiyası. Bakı, 1996.
75. **Mehdiyev R.** Azərbaycan: Qloballaşma dövrünün tələbləri. Bakı, 2005. - 463s.
76. **Mirzəyev R.** "Əsrin müqaviləsi"ndən başlanan yol. Bakı, 2000. (Azərbaycan və ingilis dillərində).
77. **Musayev İ.** Azərbaycanın Naxçıvan və Zəngəzur bölgələrində siyasi vəziyyət və xarici dövlətlərin siyasəti (1917-1921-ci illər). Bakı, 1996.
78. **Nəsimli N.** Azərbaycanın geopolitikası və neft. Bakı, 2000.
79. **Nəsirov E.** Azərbaycan-ABŞ münasibətləri. Bakı, 1998.
80. **Nəsirov E.** Azərbaycan nefti və beynəlxalq müqavilələr (1991-1999). Bakı, 1999.
81. **Prezident İlham Əliyev.** Elmi redaktoru **Ə. M. Həsənov.** Bakı, 2004.
82. **Rəcəbli H.** BMT-nin ixtisaslaşmış qurumları. Bakı, 2003, - 256 s.
83. **Rəcəbli H., İbayev V.** Avropa Şurası. Bakı, 1999. -118s.
84. **Rəcəbov H.** BMT-nin ixtisaslaşmış qurumları və Azərbaycan. Bakı, 1997.

85. Sülh və təhlükəsizlik naminə. Bakı, 2000.
86. Sultanov Z. Qarabağ gündəliyi. Bakı, 1991, s.67.
87. Şahbazov E. Heydər Əliyev və Azərbaycan neftinin inkişafı. Bakı, 1997.
88. Vəliyev A. Azərbaycanda demokratiyanın inkişafı və insan hüquqlarının qorunması sahəsində Avropa Şurasının fəaliyyəti. Namizədlik dissertasiyasının avtoreferatı. Bakı, 2005.
89. Yusifzadə X. "Azərbaycanın neft və qaz sənayesi tarixi. ARDNŞ-in perspektivi". Bakı, 2000. s.56.

Rus dilində:

1. Аббасбейли А., Аббасбейли Э. Гейдар Алиев и мировая политика. - Баку, 1997.
2. Аббасбейли А., Гасанов А. Азербайджан в системе международных и региональных организаций. - Баку, 1999, с. 256.
3. Аббасов А. Содружество Независимых Государств. - Москва, 2002.
4. Азербайджан и Россия: новые взаимоотношения, новые горизонты. - Баку, 2002.
5. Азербайджан и Россия: общества и государства. Фурман Д. Е. ред. и сост. - Москва, 2001.
6. Азербайджан-Россия: новая веха в развитии отношений дружбы и сотрудничества. - Баку, 1997.
7. Азербайджанская Республика в Содружестве Независимых Государств. - Баку, 2001.
8. Актуальные проблемы Европы: экономика, политика, идеология. Вып.1. - Москва, 1991.
9. Актуальные проблемы современности и истории. - Москва, 1998.
10. Алексеева Т. А. Современные политические теории. - Москва, 2000.
11. Алиев И. Г. Нагорный Карабах: история, факты, события. - Баку, 1989, с. 104.
12. Алиев И. Г., Мурадвердиев А. Ш. Азербайджанская нефть в мировой политике. Т.1-III. - Баку, 1997-1998.

13. Антология мировой политической мысли. В 5-ти т.т. - Москва, 1997-1999.
14. Бажанов Е. П. Современный мир. - Москва, 2004.
15. Балувев Д. Г. Информационная революция и современные международные отношения. - Нижний Новгород, 2001.
16. Барановский В. Г. Международные организации как механизмы регулирования международных отношений. - Москва, 2000.
17. Барановский В.Г. Политическая интеграция в Западной Европе. Некоторые вопросы теории и практики. - Москва, 1988.
18. Бек У. Что такое глобализация? - Москва, 2001.
19. Беншлос М.Р., Тэлботт С. На самом высоком уровне: закулисная история окончания "холодной войны" (пер. с англ.). - Москва, 1994.
20. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и ее геостратегические императивы. - Москва, 1999.
21. Ближний Восток: история и современность. - Москва, 1997.
22. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире. - СПб., 2001.
23. Внешнеполитические процессы в СНГ. Современные международные отношения. - Москва, 2000.
24. Володин А.Г., Широков Г.К. Глобализация: начало, тенденции, перспективы. - Москва, 2002.
25. Восток и Россия на рубеже XXI века. - Москва, 1998.
26. Восток/Запад. Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений. Под ред. А.В. Воскресенского. - Москва, 2002, с. 526.
27. Гаджиев К. С. Геополитика Кавказа. - Москва, 2003.
28. Гасанов А. М. Внешняя политика Азербайджана и новые принципы организации мира. Цивилизация и террор. - Баку, 2002, с. 37-50.
29. Геополитика во внешнеэкономических связях Азербайджанской Республики. Институт философии и поли-

- тико-правовых исследований НАН Азербайджана. - Баку, 2003.
30. **Глобализация: человеческое измерение.** - Москва, 2002.
 31. **Гренвил Дж.** История XX века. Люди, события, факты. Пер. с англ. - Москва, 1999.
 32. **Гусейнова У.** Азербайджан - США. Перспективы сотрудничества (90-е годы). - Баку, 2000, с. 176.
 33. **Дарабади П.** Геонатория Каспийского региона и геополитика современности (Азербайджанский институт стратегических исследований развития Кавказа). - Баку, 2002.
 34. **Дебидур А.** Дипломатическая история Европы от Венского до Берлинского конгресса, 1814-1878 (пер. с франц.). - Москва, 1997.
 35. **Дергачев В.** Геополитика. - Киев, 2000.
 36. **Дергачев В.** Глобальная геоэкономика. - Киев, 2000.
 37. **Дрейер О. К.** Глобальные проблемы и "третий мир". Общешмировые и региональные процессы развития. - Москва, 1991.
 38. **Европа в международных отношениях, 1917-1939.** - Москва, 1979.
 39. **Егоров С. А.** Актуальные проблемы права вооруженных конфликтов. - Москва, 2000.
 40. **Жизнин С. З.** Основы энергетической дипломатии. В. 2-х тт. - Москва, 2002.
 41. **Задохин А. Г.** Россия и Евразия: международные отношения и внешняя политика. - Москва, 1998.
 42. **Заманов И.** От агрессии к агрессии или подлинное лицо армянского шовинизма. - Баку, 2001.
 43. **Зонова Т. В.** Современная модель дипломатии: истоки становления и перспективы развития. - Москва, 2003.
 44. **Иванов И.** Внешняя политика России в эпоху глобализации. - Москва, 2002.
 45. **Ильхам Алиев.** Каспийская нефть Азербайджана. - Москва, "Известия", 2003, с. 712.
 46. **Информационные вызовы национальной и международной безопасности.** Под ред. Ю.В. Федорова. - Москва, 2002.
 47. **Исмаилов Э., Кенгерли З.** Кавказ в глобализирующем мире: новая модель интеграции. - "Центральная Азия и Кавказ", 2003, № 2.
 48. **Казанцев Ю.И.** Международные отношения и внешняя политика России (XX век). - Ростов-на-Дону, 2002, с. 352.
 49. **Кеннеди П.** Вступая в XXI век. - Москва, 1997.
 50. **Кисинджер Г.** Дипломатия. - Москва, 1977.
 51. **Кисинджер Г.** Нужна ли Америке внешняя политика. - Москва, 2002.
 52. **Кредер А.А.** Новейшая история. XX век. - Москва, 1997.
 53. **Кулагин В.М.** Формирование новой системы международных отношений. Современные международные отношения. - Москва, 2004.
 54. **Кулиев Дж.** К истории образования второй республики Азербайджана. - Баку, 1997.
 55. **Лебедева М.М.** Мировая политика. - Москва, 2001.
 56. **Международные отношения и борьба идей.** - Москва, 1998.
 57. **Международные отношения на Балканах и Ближнем Востоке.** - Свердловск, 1988.
 58. **Международные отношения: теории, конфликты, организации.** - Москва, 2004.
 59. **Мехтиев Р.Э.** Азербайджан: вызовы глобализации. - Баку, 2004, с. 584
 60. **Мехтиев Р.Э.** Межнациональные отношения на исходе XX столетия. - Баку, 1995, с. 222.
 61. **Мехтиев Р.Э.** Реалии геноцида азербайджанцев. - Баку, 2000, с. 203.
 62. **Мир и Россия на пороге XXI века.** - Москва, 2001.
 63. **Мировая политика и международные отношения в 1990 годы: взгляды французских и американских исследователей.** Хрестоматия. - Москва, 2001.

64. **Мировая политика и международные отношения на пороге третьего тысячелетия.** Под ред. М.М. Лебедевой. - Москва, 2002.
65. **Монсеев Е. Г.** Международно-правовые основы сотрудничества стран СНГ. Учебное пособие (Под ред. К.А.Бекяшева). - М., "Юрист", 1997, с. 272.
66. **Мурадвердиев А.Ш.** Азербайджанская нефть и капитал. - Москва, "Известия", 2001, с. 567.
67. **Наджафов Э.** Южный Кавказ: тернистый путь к безопасности. - Москва, 2005, с. 266.
68. **Наджафов Э. Н.** Западноевропейские подходы к обеспечению мира и стабильности на Южном Кавказе. Эволюция мирового порядка и внешнеполитическая стратегия России. - Москва, 2003.
69. **Независимый Азербайджан: новые ориентиры.** В 2-х т.т. - Москва, 2000.
70. **Нешатаева Т.Н.** Международные организации и право. - Москва, 1998.
71. **ОБСЕ, Будапештский документ 1994 года.** На пути к полному партнерству в новую эпоху. - Будапешт, 1994.
72. **Организация Объединенных Наций. Основные факты.** - Москва, 2000.
73. **Очерки теории и политического анализа международных отношений.** - Москва, 2002.
74. **Петровский В. Е.** Азиатско-тихоокеанские режимы безопасности после "холодной войны". - Москва, 1998.
75. **Помпеев Ю.** Кровавый омут Карабаха. - Баку, 1992, с.130.
76. **Прикаспийский регион: стратегическое значение пространства и нефти.** - "Центральная Азия и Кавказ", 2001, № 3.
77. **Протопов А.С., Козьменко В.М., Едманова Н.С.** История международных отношений и внешней политики России (1648-2000). Москва, 2003, с. 344.
78. **Рзаев К.** Правда и ложь о карабахской войне. - Баку, 1997.
79. **Россия - Азербайджан, 1992-2002.** Сб. документов МИД Азербайджанской Республики. - Баку, 2002.
80. **Салех бей.** Армянство. - Баку, 1994, с. 243-244.
81. **СНГ: цифры, факты, персоналии, 1992-1998.** - Минск, 1998.
82. **Современные международные отношения.** Учебник. Под ред. А.В. Торкунова. - Москва, 2000.
83. **Стиглиц Дж.** Глобализация: тревожные тенденции. - Москва, 2004.
84. **Сулицкая Т.** Закавказье и Россия: перспективы развития отношений до 2010 г. Новые тенденции в международных отношениях в Азии. - Москва, 2002.
85. **Теория международных отношений на рубеже столетий.** - Москва, 2002.
86. **Уткин А. И.** Мировой порядок XXI века. - Москва, 2001.
87. **Хантингтон С.** Столкновение цивилизаций. - Москва, 2003.
88. **Хантингтон С.** Третья волна: демократизация на исходе XX века. - Москва, 2003.
89. **Цыганков П. А.** Теория международных отношений. Москва, 2002.
90. **Черный январь. Баку-1990: документы и материалы.** - Баку, 1990, с.36.
91. **Чернявский С. И.** Азербайджан: выбор курса. - Москва, 2004.
92. **Чернявский С. И.** Внешняя политика Азербайджанской Республики (1998-2003). - Баку, 2003.
93. **Чернявский С. И.** Новый путь Азербайджана. - Москва, 2002.
94. **Шаклеина Т. А.** Россия и США в новом мировом порядке. Дискуссия в политико-академических сообществах России и США (1991-2002). - Москва, 2002.
95. **Шинников Ю. В.** Интеграционные процессы на пороге XXI века. Почему не интегрируются страны СНГ. - Москва, 2001.
96. **Шорохов В.** Нефть и политика Азербайджана. - Москва, 1997.
97. **Шрепpler X. А.** Международные организации. Справочник. - Москва, 1995.

98. Шрепpler X. A. Международные экономические организации. Справочник. - Москва, 1997.
99. Шукюров И. Будапештский саммит. - Баку, "Азербайджан", 1995, с. 28.
100. Шукюров И., Ибрагимов Н. Гейдар Алиев открывает миру Азербайджан. - Баку, 1994, с. 173.
101. Шукюров И. Дипломатия мира. (Об итогах визитов Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева в зарубежные страны. 1993-1997). - Баку, 1997.
102. Эмир-Ильясова Э. И. Азербайджан в системе международных отношений. - Баку, 2000.
103. Эмир-Ильясова Э.И. Геополитика во внешнеэкономических связях Азербайджанской Республики. - Баку, 2003.

İngilis dilində:

1. **After the Soviet Union. From Empire Nations.** N.Y.- L., 1992.
2. Altstadt A. The Azerbaijani Turks; Power and identity under Russian Rule//Hoover Institution Press. 1992. -334 p.
3. **Azerbaijan in the family of the United Nations.** Baku, 2000. -72 p.
4. **Azerbaijan: Seven years of conflict in Nagorno-Karabakh.** In: Human Rights Watch/Helsinki. New-York, 1994. 114 p.
5. **Council of Europe and Azerbaijan: for peace, security and diplomacy.** Baku, 2001.-86 p.
6. **Durch William J.** (ed). Peacekeeping, American Politics and Uncivil Wars of the 1999 s., N.-Y., 1996.
7. **Explaining International Relations since 1945** - Oxford. 1999.
8. **Friedman Th.L.** The Lexus and the Olive Tree. N.-Y., 1999.
9. **Goltz N.** Azerbaijan Diary: A Rogue Reportes Adventures in an Oil-rich, War-torn, **Post-Soviet Republic.**N.-Y., 1998.
10. **Kazemzadeh F.** The Struggle for TransCaucasus (1817-1921). N.Y., 1951.

11. **Many Globalizations: Cultural Diversity in the Contemporary World.** P.L. Berger, S.P. Huntington (eds.) - Oxford, N.Y., 2002.
12. **Miller L.** Global Order: Values and Power in International Politics. Boulder, Co, 1994.
13. **NATO and Azerbaijan: mutually beneficial co-operation.** Ankara, 1999.
14. **New States, New Politics: Building the Post-Soviet Nations.** Cambridge. 1997.
15. **OSCE. Handbook.** Vienna, Published by the Secretariat of the Organization for Security and Co-operation in Europe, 1999. - 197 p.
16. **Renwick. Americas World Identity.** N.-York. 2004. - 96. p.
17. **Smouts M.-C.** Les nouvelles Relations internationales. Pratigues et theories. - Paris, 1998.
18. **Stiglitz E.** Globalization and its Discontents. - N.Y., 2002.
19. **Swietochowski T.** Russia and Azerbaijan: A borderland in transition. N.Y., 1995.
20. **The New International Relations: Theory and Practice.** M.C. Smouts (ed.) - N.Y., 2001.
21. **The World in 2000. The Economist Publication.** International Security, Summer 1999.
22. **Trenin D.** The End of Eurasia: Russia on the Border Between Geopolitics and Globalization. N.Y., 2001.
23. **UNDP. Human Development Report on 2000.**
24. **Wallerstein I.** The Two Modes of Ethnic Consciousness: Soviet Central Asia in Transition. London, 1973.
25. **Wolf, Stuart (ed).** Nationalism in Europe 1815 to the Present London: Routledge, 1996.

Türk dilində:

1. **Ahmad Feroz.** Modern Türkiyenin oluşumu. İstanbul, 1995.
2. **Akşin Abdülahat.** Atatürkün dış politika ilkeleri ve diplomasisi. Ankara, 1991.

3. **Alan Makovski, Sabri Sayari.** Türkiyenin yeni dünyası. Türk Dış politikasının değişen dinamikleri. İstanbul, 2002. 315 s.
4. **Ali Faik Demir.** Türk dış politikası perspektifinden Güney Kafkasya. İstanbul? 2003.
5. **Araz Osman Nuri.** Azerbeycanın Hazar ekonomisi ve stratejisi. İstanbul, 2001.
6. **Armaoğlu Tahir.** 20. Yüzyıl siyasi tarihi (1914 -1980). Ankara, 1989.
7. **Armaoğlu Tahir.** 20. Yüzyıl siyasi tarihi (1980 -1990). Ankara, 1991.
8. **Atilla İlhan, Suat İlhan.** Türklerin jeopolitiği ve Avrasyacılık. Ankara, 2005. -223 s.
9. **Baskın Oran.** Türk Dış politikası. Kurtuluş savaşından bugüne. Olgular, belgeler, yorumlar. (Cilt I. 1919-1980). İstanbul, 2002. 846 s.
10. **Bilgin Mert.** Avrasya enerji savaşları. IQ kültür sanat yayıncılık, 2005.
11. **Çiloğlu Fahrettin.** Rusiya Federasyonunda ve Transkafkasya'da etnik çatışmalar. Sinatle yayınları, İstanbul, 1998.
12. **Devlet Nadir.** Doğuştan günümüze Büyük İslam Tarihi Türk Dünyası, İstanbul1993.
13. **Ersanlı Bahar.** Bağımsızlığın ilk yılları. Ankara, 1994.
14. **Faruk Arslan.** Hazarın kurtlar vadisi. Petrol imparatorluğundaki güç savaşları. İstanbul, 2005.
15. **Fransis Fukuyama.** Devlet inşası. 21. Yüzyılda dünya düzeni ve yönetişim. İstanbul, 2005. 160 s.
16. **Güvenç Bozkurt.** Avrupa ve Türkiye ilişkilerinin tarihi kaynakları. Gelişmesi ve bugünkü sorunları. Ankara, 1999.
17. **İrfan Ülkü, Ali Hasanov.** Süleyman Demirel ve Türk dünyası. İstanbul, 2002.
18. **Kafesoğlu İbrahim.** Türk milliyetçiliğinin meseleleri. İstanbul, 1995.
19. **Kafkasya ve Azerbeycanın Dünü - Bugünü ve Yarını.** İstanbul, Harp Akademileri Basımevi, 1995.
20. **Kara Vehbi.** Petrole dayalı stratejiler ve uluslararası ilişkilerde petrolün önemi. İstanbul, 1997.
21. **Kocabaş Süleyman.** Kuzeyden gelen tehdit. Türk-Rus mücadelesi. İstanbul, Vatan yayınları, 1990.
22. **Koçaş Sadi.** Tarihte ermeniler ve türk-ermen ilişkileri. İstanbul, 1990.
23. **Kumkale Tahir Tamer.** Tarihden günümüze türk-rus ilişkileri. İstanbul, İrfan yayınevi, 1997.
24. **Mert Bilgin.** Avrasya enerji savaşları. İstanbul, 2005. 384 s.
25. **Saray Mehmet.** Azerbeycan Türkleri Tarihi. İstanbul, 1993.
26. **Saray Mehmet.** Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi. Ankara, 1996.
27. **Sönmezoğlu Faruk.** Uluslararası politika ve Dış politika analizi. İstanbul, 1995.
28. **Tayfur Atmaca.** 20 yüzyılın sonunda Türkiye-Azerbeycan ilişkileri. (1993-1998). Ankara, 1999.
29. **Ülkü İrfan.** Bağımsızlıktan sonra Azerbeycan. Doğan kitapçılık, İstanbul, 2000.
30. **Ümit.** Türkiye ve Avrupa entegrasyonu. Ankara, 1995.

Təvsiyə olunan əlavə ədəbiyyat və informasiya resursları:

Azərbaycan dilində:

1. **Abutalıbov R.** Azərbaycan-Fransa əməkdaşlığı yolları Azərbaycanın beynəlxalq çoxtərəfli əlaqələrində Bakının rolu. Bakı, 1997.
2. **ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrlərinin Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin dinc yolla nizamlanmasına dair təklifləri.** "Xalq" qəzeti, 21 fevral 2001-ci il.
3. **Avropa Şurası ilə əməkdaşlıq məsələlərinə dair Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamları.** bax: Avropa Şurası və Azərbaycan. Sülh, təhlükəsizlik və demokratiya naminə. Bakı. 2000. səh.228-231.
4. **"Azad ev" Minilliyin çağırışı.** 2002.
5. **Azərbaycan ilə NATO arasında əməkdaşlığa dair imzalanmış sazişlər.** bax: Sülh və təhlükəsizlik naminə. Bakı. 2000. səh.208-214.

6. Azərbaycan neft sənayesi tarixinə dair 7 iyun 1996-cı ildə Bakı şəhərində keçirilmiş birinci beynəlxalq konfransın materialları. Bakı, 1996.
7. Azərbaycan Respublikası ilə BMT arasında əməkdaşlığa dair Azərbaycan Respublikasının prezidenti Heydər Əliyevin fərman və sərəncamları. bax: Azərbaycan BMT ailəsində. Bakı, 2000.
8. Azərbaycan Respublikasına iqtisadi yardım haqqında İKT-nin qətnaməsi. bax: - Heydər Əliyev və Şərq. Birinci kitab. Tərtibçilər: Q.Allahverdiyev və V.Sultanzadə. Bakı, 2002. səh.373.
9. Azərbaycan Respublikasının qoşulduğu Avropa Şurasının konvensiyaları. bax: Avropa Şurası və Azərbaycan. Sülh, təhlükəsizlik və demokratiya naminə. Bakı, 2000. səh.228.
10. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti (1918-1920). Parlament (stenoqrafik hesabatlar). I cild. Bakı, 1998. s.38-44.
11. Azərbaycanın Avropa dövlətləri ilə münasibətlərinə dair sənədlərin siyahısı. Bax: Həsənov Ə. M. Azərbaycanın xarici siyasəti: Avropa ölkələri və ABŞ (1991-1996). Bakı, 1998.
12. Azərbaycan-İran əlaqələri. Heydər Əliyev və Şərq. Birinci kitab. Bakı, 2002. səh.280-339.
13. Azərbaycan-İslam Konfransı Təşkilatı əlaqələri. bax: Heydər Əliyev və Şərq. Beş cildə. Tərtibçilər: Q.Allahverdiyev və V.Sultanzadə. Bakı, 2002.səh.59-118.
14. Azərbaycan-Rusiya münasibətlərində yeni mərhələ. *RF-nin Prezidenti V.V.Putinin Azərbaycana rəsmi səfəri (9-10 yanvar 2001-ci il)*. Bakı, 2001.
15. Azərbaycan-Türkiyə əlaqələri. bax: Heydər Əliyev və Şərq. Birinci kitab. Tərtibçilər: Q.Allahverdiyev və V.Sultanzadə. Bakı, 2002. səh. 118-259.
16. Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas İxrac Kəməri haqqında İstanbul sazişi. - "Azərbaycan" qəzeti, 20 dekabr 1999.
17. Baykara N. Azərbaycan istiqlal mübarizəsi tarixi. Bakı, 1992.

18. Böyük İpək yolu: dünən, bu günü, sabahı. Məqalələr toplusu. Bakı, 1998.
19. Dağlıq Qarabağ: Zəka qalib gələcək (sənədlər və materiallar) - Bakı, 1989, s.316-318.
20. Davos şəhərində keçirilən iqtisadi forumda "Qafqaz və Mərkəzi Asiyanın perspektivləri: İpək yolu və ya "böyük oyun" mövzusunda Prezident Heydər Əliyevin çıxışı. "Dirçəliş". 2000. №2.
21. Dövlət başçılarının Helsinki görüşü. Helsinki, 08-10 iyul 1992: Sənədlər və materiallar, Bakı, "Şərq-Qərb", 1992, - 40 s.
22. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi və Dağlıq Qarabağ problemi ilə əlaqədar beynəlxalq təşkilatların qəbul etdiyi sənədlər. bax: E. Əhmədov. Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü və beynəlxalq təşkilatlar. Bakı, 1998.
23. Ermənistan Respublikasının Azərbaycan Respublikasına qarşı təcavüzü haqqında İKT-nin qətnaməsi. bax: Heydər Əliyev və Şərq. Birinci kitab. Tərtibçilər: Q.Allahverdiyev və V.Sultanzadə. Bakı, 2002. - səh.370-372.
24. Ermənistan Respublikasının təcavüzü nəticəsində Azərbaycan Respublikasının işğal olunmuş ərazilərində İslam tarixi və mədəniyyət abidələrinin məhv edilməsi və dağıdılması haqqında İKT-nin qətnaməsi. bax: Heydər Əliyev və Şərq. Birinci kitab. Tərtibçilər: Q.Allahverdiyev və V.Sultanzadə. Bakı, 2002. - səh.374-375.
25. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri. bax: Azərbaycan BMT ailəsində. Bakı, 2000.
26. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dair BMT Təhlükəsizlik Şurası sədrinin bəyanatları. bax: Azərbaycan BMT ailəsində. Bakı, 2000.
27. Əlibəyova N. Bakı Azərbaycan Respublikası və Ukrayna qarşılıqlı əlaqələrinin inkişafının təşəbbüsçüsüdür. Azərbaycanın beynəlxalq çoxtərəfli qarşılıqlı əlaqələrində Bakının rolu. Bakı, 1997.

28. **Qasımlı M.** Avropa və Amerika ölkələrinin müasir tarixi. I hissə (1918-1945-ci illər). Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı, 2003.
29. **GUÖAM hədudlarını genişləndirir.** bax: Sülh və təhlükəsizlik naminə. Bakı, 2000. səh.95-102.
30. **Qurbanov Ə.** Beynəlxalq münasibətlərdə din - İslam amili. Bakı, 2000. -374s.
31. **Heydər Əliyev diplomatiyasında İslam Konfransı Təşkilatı mühüm amil kimi.** bax: Abdullayev Vəqif. Azərbaycan yeni diplomatiya məkanında. Bakı, 2000.
32. **Həsənov C.** Güney Azərbaycanda Sovet-Amerika-İngiltərə qarşılıqlı (1941-1946). Bakı, 2001.
33. **Hüseynli N.** Azərbaycan-İran münasibətləri keyfiyyətcə yeni mərhələyə yüksəlir"Azərbaycan" qəz. 25 may 2002.
34. **Xələfov X.** "Neft və qaz beynəlxalq konfransında çıxış". Bakı, 4 iyun 2003. AR XIN Arxiv; Xəzər dənizinin hüquqi statusu ilə bağlı çıxışlar qovluğu, 2003.
35. **İKT-yə üzv olan dövlət və hökumət başçıların Zirvə toplantıları.** bax: Heydər Əliyev və Şərq. Birinci kitab. Tərtibçilər: Q.Allahverdiyev və V.Sultanzadə. Bakı, 2002. səh.377.
36. **Məmmədov A.S.** Beynəlxalq konfliktlər. Bakı, 2000. -208s.
37. **Məmmədov. Ə.** Möstəqil Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Asiya dövlətləri ilə münasibətləri. "Beynəlxalq həyat" jurnalı, № 2-4, 1998.
38. **Nadirov A. A., Əliyev Q. M.** "Azərbaycan neft strategiyasının bayraqları" Bakı, "Dirçəliş - XXI əsr", (2004, №3).
39. **Nybiyev R.** Azərbaycan-Almaniya münasibətləri Avropa İttifaqı-Cənubi Qafqaz dövlətləri ilə əlaqələri kontekstində. 525-ci qəzet; 18 may 2004.
40. **Nəcəfov Z.** Azərbaycanın milli təhlükəsizlik problemləri: nəzəri məsələlər. "Beynəlxalq həyat" jurnalı, s. 3- 4, 1998.
41. **Orucəliyev A.** Strateji partnyorlar. Azərbaycan və Ukrayna GUÖAM çərçivəsində "Respublika" qəz., 23 dekabr 2001.
42. **Paşayev H.** ABŞ-la əməkdaşlığımızın vacib tərkib hissəsi "Dirçəliş". İyul, 2003.

43. **Pirlekova. G.** 90-cu illərdə Azərbaycan-Türkmənistan iqtisadi əlaqələri. Azərbaycan beynəlxalq çoxətəfli qarşılıqlı əlaqələrdə. Bakı, 1997.
44. **Rəsulzadə M. Ə.** Azərbaycan Cümhuriyyəti. Bakı, 1990.
45. **Rəsulzadə M. Ə.** Bolşeviklərin Şərq siyasəti. Bakı, 1994.
46. **Səfərov P. Ş.** "90-cı illərdə Azərbaycanın beynəlxalq vəziyyəti və xarici siyasəti". Metodik vəsait. Bakı, 1999.
47. **TRASEKA. Tarixi ipək yolunun bərpası üzrə 8 - 9 sentyabr 1998-ci ildə Bakıda keçirilmiş Beynəlxalq konfransın materialları.** "İpək yolu". Bakı, 1998, № 4.
48. **"Ümid körpüsü". İslam Konfransı Təşkilatının 8-ci zirvə görüşü.** Tehran 1997. Bakı, 1998.

Rus dilində:

1. **Аббасбейли А., Карашова С.** Геостратегические интересы НАТО на Кавказе и в Азербайджане. - "Тарих və onun problemləri", Bakı, 2001, № 3/4.
2. **Абдуллаев Р.** Расширение НАТО на Восток и Азербайджан. - "Возрождение - XXI век", 1999, № 14.
3. **Адамшин А.** На пути к мировому правительству. - Россия в глобальной политике, 2002, № 1.
4. **Адамс Т.** Каспийские углеводороды, политизация региональных трубопроводов и дестабилизация Кавказа. - www.poli.vub.ac.be
5. **Адамс Т.** Нефть Каспия и политика Азербайджана. - "Бакинский рабочий" qəzeti.
6. **Азербайджанская Демократическая Республика (1918-1920). Внешняя политика.** (Документы и материалы). - Баку, 1998.
7. **Алиев Н.** Борьба азербайджанской дипломатии за основной экспортный трубопровод Баку - Тбилиси - Джейхан. - "Возрождение", № 11-12, 2000.
8. **Брук С. И.** Население мира. - Москва, 1986.
9. **Бьерк А.** Совет Европы в общем Европейском доме. - "Международная жизнь", сентябрь 1989.

10. Внешняя политика и международные отношения в новое и новейшее время. - Москва, 1984.
11. Внешняя политика Советского Союза в период Отечественной войны. Т.1. - Москва, 1944.
12. Гаджиев К. С. Геополитика. - Москва, 1997.
13. Генри Е. Профессиональный антикоммунизм. К истории возникновения. - Москва, 1981.
14. Грунин В.Ф. Итоги визита В.В. Путина в Азербайджан. - "Евразийский вестник", 2001, № 10.
15. Гусейнова И. Кавказ на пороге XXI века. - "Возрождение - XXI век", № 1, 1999.
16. Давыдов Ю. П. Норма против силы. - Москва, 2002.
17. Давыдов Ю. П. Россия и НАТО: "После бала". - "США: экономика, политика, идеология", № 1, 1998.
18. Дергачев А. Украина в современных геополитических преобразованиях. - "Полис", № 3, 1998.
19. Деятельность азербайджанской дипломатии в рамках ООН, ОБСЕ и других международных организаций. С.И. Чернявский. Новый путь Азербайджана. - Москва, 2002.
20. Дипломатический словарь. В 3-х томах. Изд. 4-е. - Москва, 1985.
21. Дробот Г. А. Роль международных организаций в мировой политике: основные теоретические подходы. Вестник Московского университета: сер.18. - "Социология и политология", 1999, № 1.
22. Ефимов Г. Н. Устав ООН - инструмент мира. - Москва, 1998.
23. Жильцов С. С., Зонн И. С., Ушков А. М. Геополитика Каспийского региона. - Москва, 2003, с. 280.
24. Загорский А. Военное сотрудничество стран СНГ. - "Экспорт обычных вооружений", 1997, № 8-9.
25. Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе. Хельсинки, 30 июля - 1 августа 1975 г. - М., "Международные отношения", 1987, с. 96.
26. Зеркин Д. Основы конфликтологии. - Ростов-на-Дону, 1998.
27. Ивашов Л. Россия-НАТО. - "Международная жизнь", № 9, 1998.
28. Иноземцев Н. Н. Внешняя политика США в эпоху империализма. - Москва, 1960.
29. Кастельс М. Информационная эпоха. - Москва, 1999.
30. Катин Б. А. НПО как субъект мировой политики. ВФ. - Москва, 1999, №6.
31. Катлер Р. О совместной энергетической безопасности на Южном Кавказе. - [www/vub.ac.be](http://www.vub.ac.be).
32. Клепатский З. М. Западноевропейские международные организации. - Москва, 1973.
33. Коваленко И. И. Международные неправительственные организации. - Москва, 1976.
34. Кожевников Ф. И. Шарманазашвили Г.В. Международный суд ООН. - Москва, 1971.
35. Комиссина И. Азербайджан и Западная Европа. Независимый Азербайджан: новые ориентиры. - Москва, 2000, т. 2, с. 142.
36. Комиссина И. Перспективы интеграции республик Закавказья в Европейский Союз. - "Центральная Азия и Кавказ", 2001, № 1 (3).
37. Конфликт в Нагорном Карабахе. Сборник статей. - Баку, 1990.
38. Коргун В. Г. Афганистан. Политика и политики. - Москва, 1999.
39. Крондо Н. Б. Геополитика. - Москва, 1999.
40. Крылов Н. Б. Принципы участия государств в системе ООН. - Москва, 1986.
41. Кулиев Г. Мифы и реальности нефтяной стратегии Азербайджана. - "Центральная Азия и Кавказ", 1994, № 4 (5).
42. Кулиш В. И. У порога войны. Страницы истории советского общества. - Москва, 1989.
43. Куртов А. Азербайджан - Иран: пока проблем в отношениях соседей больше, чем решений. Независимый Азербайджан: новые ориентиры. - Москва, 2000, т. 2, с. 189-278.

44. Мальгин А.Ю. 10 лет СНГ: попытка подведения итогов - www.niss.ru
45. Международные отношения после Второй мировой войны в 3-х тт. - Москва, 1962.
46. Мельвиль А. Ю. Демократические транзиты. Теоретико-методологические и прикладные аспекты. - Москва, 1999.
47. Мельвиль А. Ю. Становление транснациональной политической среды и "волны" демократизации. Современные международные отношения и мировая политика. - Москва, 2004, с.106-142.
48. Моравецкий В. Функции международной организации. - Москва, 1976.
49. Нартов Н. А. Геополитика - Москва, 2000.
50. Николаев А. И. "Большой Кавказ - стратегия России. "Евразийский вестник", 2001, № 10.
51. Организация Объединенных Наций. Справочник. Права человека и судопроизводство, собрание международных документов. - Нью-Йорк, 1994.
52. От Хельсинки до Будапешта. История СБСЕ (ОБСЕ) в документах (1973-1994). - Москва, 1996, т. II.
53. Петров В. Л. Геополитика России. - Москва, 2003.
54. Поздняков Е. А. Геополитика. - Москва, 1995.
55. Полоскова Т. Днaспоры в системе международных связей. - Москва, 1998.
56. Полухов Г. Основные направления внешнеполитического курса Азербайджанской Республики на современном этапе. - "Центральная Азия и Кавказ", 2004, № 4 (5).
57. Прејгер Д. Экономические интересы ГУУАМ в лабиринтах Великого Шелкового пути. - "Центральная Азия и Кавказ", 2001, № 3.
58. Российско-азербайджанское сотрудничество: итоги первого десятилетия и перспективы. С. И. Чернявский. Новый путь Азербайджана. - Москва, 2002.
59. Россия - Азербайджан: перспективы сотрудничества. Материалы международной научной конференции 27 ноября 1997 г. - Москва, 1998.
60. События вокруг НКАО в кривом зеркале фальсификаторов (Сборник материалов). - Баку, 1989, с. 9-16.
61. Совет Европы: основные направления деятельности и результаты. Центр информации и документации Совета Европы в Российской Федерации. - Москва, 1995.
62. Советско-турецкие отношения: история, современное состояние и перспективы. - Москва, 2003.
63. Сорос Дж. Кризис мирового капитализма. ИНФРА - Москва, 1993.
64. Страны Ближнего Востока. - Москва, 1988.
65. Стратегический курс России государствами - участниками Содружества Независимых Государств. - "Дипломатический вестник", 1995, № 10.
66. Страус А. Униполярность. Концентрическая структура нового мирового порядка и позиция России. - "Полит", 1997, № 2.
67. Стрекаль О. В., Гончаренко О. М. Региональные направления и особенности геополитической стратегии и внешней политики Украины, 1999.
68. Тихонравов Ю. В. Геополитика - Москва, 1999.
69. Толппов Ф. Центральная Азия как пространство. Политика, народ и судьбы. - "Центральная Азия и Кавказ", 2005, № 2.
70. Трейвинш А. И. Российская геополитика от Гостомысла до наших дней: краткий обзор идей и фактов. - "Знание", 1995.
71. Устав Совета Европы. В кн.: Международное публичное право. - Сб. док., т. I
72. Фаталиев Ф. Отношения Россия-Азербайджан с государствами - участниками СНГ. "Tarix və onun problem-ləri". № 1, 2000.
73. Филатов А.М. Германский вопрос: от раскола к объединению. - Москва, 1993.
74. Хакимов Б.М. Коллективная безопасность в СНГ. - "Международная жизнь", 2001, № 7.
75. Херциг Э. Внешняя политика Азербайджана, ее воздействие на региональное сотрудничество - www.kavkaz.com.

76. **Цыбуков В.** Проблемы правопреемства в Содружестве Независимых Государств. - Москва, 1994.
77. **Чернявский С.** Закавказье в планах Вашингтона. - "Свободная мысль", 1999, № 7, с. 56-61.
78. **Чернявский С.** Южный Кавказ в планах НАТО. - "Международная жизнь", 1998, № 9, с. 102-108.
79. **Черчилль У.** Вторая мировая война. В 3-х книгах. - Москва, 1991.
80. **Шацилло К. Ф.** От Портсмутского мира к первой мировой войне. Генералы и политика. - Москва, 2000.
81. **Эмерсон М.** Подходы к стабилизации на Кавказе - www.poli.vub.ac.be
82. **Юсифзаде Х.** Статус Каспия. - Вестник МВС АР, 1996, № 2-3.
83. **Акмаков Ш.** Шанхайская организация сотрудничества и проблем региональной безопасности. - "Центральная Азия и Кавказ", 2005, № 2.
84. **Араз Б.** Турция: некоторые особенности отношения с государствами Закавказья. - "Центральная Азия и Кавказ", 2001, № 5.
85. **Аракелов Р. К.** Нагорный Карабах: виновники трагедии известны. - Баку, 1991, с. 92.
86. **Арон А.** Мир и война между народами. - Москва, 2000.
87. **Гончаренко А.** ГУУАМ и проблемы безопасности Черноморско-Каспийского региона. - "Центральная Азия и Кавказ", 2001, № 3.
88. **Горовой В.** ГУУАМ: проблемы и перспективы. - "Центральная Азия и Кавказ", 2001, № 3 (15), с. 80-90.
89. **Грани глобализации: Трудные вопросы современного развития.** - Москва, 2002.
90. **Дугин А.** Основы геополитики. Геополитическое будущее России. Мыслить пространством. - Москва, 1999.
91. **Эйвазов Д.** НАТО и военно-политические аспекты безопасности Азербайджана. - "Центральная Азия и Кавказ", 2001, № 2 (14).
92. **Исмаилова Н., Мусенбов Э.** Некоторые аспекты создания и функционирования ГУУАМ. - "Возрождение - XXI век", 1999, № 16.
93. **Кочубей Ю.** ГУУАМ и равноправное региональное сотрудничество. - "Центральная Азия и Кавказ", № 2 (20), 2002.
94. **Мамедов Р.** Международно-правовой статус Каспийского моря как пограничного озера. - "Beynəlxalq hüquq və Azərbaycan", Bakı, 1998, №1. s.9-15.
95. **Международные отношения как объект изучения.** - Москва, 1993.
96. **Мирзоев Р.** Транспортные коммуникации и геополитика в регионе Великого Шелкового пути. - "Центральная Азия и Кавказ", 2005, № 2 (38).
97. **Нахаванди Ф.** Россия, Иран и Азербайджан. Стратегические истоки внешней политики Ирана. Спорные границы на Кавказе. - [www/vub.ac.be](http://www.vub.ac.be).
98. **Орлов А.** Тайная битва сверхдержав. - Москва, 2000.
99. **Парахонский Б.** ГУУАМ: путь к стратегической стабильности на Кавказе. - "Центральная Азия и Кавказ", 2000, № 6 (12), с. 32-38.
100. **Парахонский Б.** Страны Черноморского региона и Европейская безопасность. - "Центральная Азия и Кавказ", 2005, № 2.
101. **Парахонский Б.** Формирование модели регионального сотрудничества в системе ГУУАМ. - "Центральная Азия и Кавказ", 2000, № 2 (8).
102. **Перепелица И.** ГУУАМ в новом геополитическом окружении. - "Центральная Азия и Кавказ", 2001, № 5.
103. **Пирожков С.** Развитие интеграционных процессов в СНГ в контексте глобальных и региональных измерений. - "Центральная Азия и Кавказ", 2001, № 4 (16).
104. **Плешаков К. В.** Истоки "холодной войны": размышления участника совестско-американской конференции. - США. "Экономика, политика, идеология", 1991, № 4, с. 37-38.

105. Прейгер Д., Малярчук И., Новикова А., Нижник Е. ГУУАМ: экономические основы кооперации. - "Центральная Азия и Кавказ", 2000, № 6 (12), с. 160-168.
106. Рашидов Б. Россия в Центральной Азии: переход к позитивной внешней политике. - "Центральная Азия и Кавказ", 2005, № 2.
107. Стратегия в области национальной безопасности США от 20 сентября 2002 г. ИТАР-ТАСС. - "Компас", 2002, № 41, 10 октября.
108. Холодная война. 1945-1963 гг. Историческая ретроспектива. - Москва, 2003.
109. Челак С. Перспективы Пакта стабильности на Кавказе: некоторые предварительные размышления. - www.poli.vub.ac.be
110. Якобсон Г.А., Тейлор А. Вторая мировая: два взгляда (пер. с немец.). - Москва, 1975.

İngilis dilində:

1. Cooper R. Is there a New World Order? Prospects for Global Order. Vol.2. London, 1993.
2. CSCE. Budapest Document 1994. Towards a Genuine partnership in a new era. Budapest, 1994, 35 p.
3. CSCE. First Additional meeting of the Council. Helsinki, 24 March, 1992. CSO. Journal, N 3, p.1-3.
4. Gilpin R. War and Change in World Politics. Cambridge, N.Y., 1981.
5. Minsk Group Talks on Nagorno-Karabakh. Statement, Washington, DC. Dispatch. Vol.3, N 32, August 10, 1992.
6. Nations in Transit 2002: Civil Society, Democracy, and Markets in East Central Europe and the Newly Independent States. - New Brunswick. N 5, 2002.
7. OSCE. Istanbul Summit Declaration. Istanbul, 1999, 15 p.
8. OSCE. Lisbon Document 1996. Lisbon, 1996, 7 p.
9. PACE. REC. 16/902/005. The conflict over the Nagorno-Karabakh region dealt with by the OSCE Minsk Conference.

10. PACE. RES. 14/162/005. The conflict over the Nagorno-Karabakh region dealt with by the OSCE Minsk Conference.
11. Russett B., Stark H., Kinsella D. World Politics: The Menu for Choice. Sixth edition. Boston; N.-Y., 2000. - p. 59.
12. Swietochowski T. Russian Azerbaijan 1905-1920. Cambridge, 1985.
13. Wallerstein I. Geopolitics and Geoculture. Cambridge University Press. 1992. - p.5
14. "Washington Times". 15.07. 2004.
15. Wohlforth. W. The Stability of a Unipolar World International Security. Summer 1999. p.18.

Türk dilində:

1. Akgün Mensur. Hazarın statüsü. Yeni Yüzyıl. № 7, 9, 1998.
2. Ataöz Türkkaya. İkinci dünya savaşı neden çıktı? Nasıl sürdü? Asya ve Afrikayı nasıl etkiledi? Ankara, 1985.
3. Bilge Suat. Milletlerarası politika. Ankara, 1966.
4. Bilge Suat. Türkiye-Sovyetler Birliği ilişkileri (1920-1964). Ankara, 1992.
5. Çeçen Anıl. Atatürk ve Avrasya. İstanbul, Cumhuriyet Yayınları, 1999.
6. Dış Basın ve Türkiye Bülteni, 6-7 Mayıs 1997.
7. Gönlübol M., C. Cap. Atatürk ve Türkiye'nin dış politikası (1919-1939). İstanbul, 1963.
8. Gönlübol M., C. Cap. Olaylarla türk dış politikası (1819-1965). Ankara, 1968.
9. Gürün Kamuran. Türkler ve Türk devletleri tarihi. İstanbul 1981.
10. İlhan Suat. Jeopolitik duyarlılık. Ankara, 1989.
11. Karadağ Refik. Petrol fırtınası. İstanbul, 1990.
12. Mahir Kaynak. Büyük Ortadoğu projesi ve Türkiye üzerine stratejik analizler. İstanbul, 2005. 228 s.
13. Morgenthau Hans. Uluslararası politika: güç ve barış mücadelesi. Çevireni: Ünsal Oskay ve Baskın Oran. Ankara, 1970.

14. **Oğütücü Mehmet.** Türkiyede yeni bir ekonomik və ticari diplomasi stratejisine doğru. TÜSİAB yayımları, İstanbul, 1998.
15. **Ozey Ramazan.** Dünya platformunda Türk dünyası. İstanbul, 1997.
16. **Özdağ Ümit.** Değişen dünya dengeleri ve Basra körfezi krizi. İstanbul, 1991.
17. **Sonyel Selahi R.** Türk Kurtuluş savaşı ve Dış politika. Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1991.
18. **Suat İlhan.** Türklerin jeopolitiği və Avrasyacılık. Cantekin matbaacılık ticaret ltd., şti., 2005.
19. **Uçarol Rifat.** Siyasi tarih (1789-1999). İzmir, 2000.
20. **Üçök Coşkun.** Siyasi Tarih. Ankara, 1961.
21. **Yönlübol Mehmet.** Olaylarla Türk dış politikası (1919-1990). Ankara, 1990.
22. **Yönlübol Mehmet.** Uluslararası politika. İlkeler-Kavramlar-Kurumlar. Ankara, 1985.
23. **Yürel Şükrü Sina.** Ortadoğu petrolunun uluslararası politikada yeri. Ankara, 1979.

Dövri mətbuat:

(Azərbaycan dilində)

1. "Azərbaycan məktəbi". Bakı, 1995.
2. "Beynəlxalq həyat". Bakı, 1998.
3. "Beynəlxalq hüquq və Azərbaycan". Bakı, 1998.
4. "Dirçəliş XXI əsr". Bakı, 1999-2005.
5. "III Era". Bakı, 1997.
6. "Qafqaz Universiteti". Bakı, 2000-2005.
7. "İpək Yolu". Bakı, 1998.
8. "Tarix və onun problemləri". Bakı, 1995-2005.
9. "Azərbaycan" qəzeti, 1992-2005-ci illər.
10. "Respublika" qəzeti, 1992-2005-ci illər.
11. "Xalq Qəzeti" qəzeti, 1991-2005-ci illər.

(Rus dilində)

1. "Вестник Московского университета". Серия: социология и политология. - Москва, 1998-2005.
2. "Возрождение - XXI век". - Баку, 1999-2005.
3. "Дипломатический вестник МИД Российской Федерации". - Москва, 1992-2005.
4. "Евразийский вестник". - Москва, 2000.
5. "Компас". - Москва, 2002-2005.
6. "Международная жизнь". Москва, 1992.
7. "МЭИМО". - Москва, 1992-2005.
8. "Полмс". - Москва, 1997-2005.
9. "Свободная мысль". - Москва, 1995.
10. "США: экономика, политика, идеология". - Москва, 1998-2005-08-23.
11. "Центральная Азия и Кавказ". - Швеция, 2000-2005.

(İngilis dilində)

1. "Foreign Affairs". (<http://www.foreignaffairs.org>.)
2. "International Politic". (<http://www.germany.org.ru>;
<http://www.internationalepolitik.de>.)
3. "Oil and Gas Journal".
4. "The Economist". (<http://www.economist.com>.)
5. "World Politics". (http://muse.jhu.edu/journals/world_politics.)

İnternet resursları:

1. <http://www.chinaleadershipmonitor.org>. - China wants New World Order. June 10, 1999.
2. <http://freedomhouse.org> - Freedom House
3. <http://stra.teg.ru> - analitik portal
4. <http://china.si.umich.edutelecom.telecom-info.html>
5. <http://csf.colorado.edu> - Feminizm
6. <http://gi.grolier.com> - V.Vilson
7. <http://mfa.gov.az>
8. <http://migration.ucdavis.edu>

9. <http://www.gridletrughiahe>
10. <http://www.chagala.comusrolez.pdt>
11. <http://www.envirolink.org>
12. <http://www.azerbaijan.az>
13. <http://www.ca-c.org> - "Центральная Азия и Кавказ" - Центр социально-политических исследований (Швеция); (Central Asia and the Caucasus - Center for Social and Political Studies (Sweden))
14. <http://www.carnegie.ru>
15. <http://www.c-asia.org> - Обзор Центральной Азии (The review of Central Asia)
16. <http://www.cast.ru>
17. <http://www.centrasia.ru> - справочник по Центральной Азии
18. <http://www.cis.by>
19. <http://www.coe.int> (rus dilində www.coe.ru) - AŞ
20. <http://www.esf.colorado.educase.net/index.html>
21. <http://www.cudenver.edu> - Postmodernizm
22. <http://www.d-n-i.net>
23. <http://www.e-journal.ru> - "Евразийский вестник", Журнал теории и практики Евразийства
24. <http://www.etown.edu/v1>
25. <http://www.eurasianet.org>
26. <http://www.europa.eu.int> - AI
27. <http://www.iips.org>
28. <http://www.ihham-aliyev.az>
29. <http://www.imo.hr/indoc>
30. <http://www.ipmb.ru>
31. <http://www.jpri.org>
32. <http://www.kavkaz.com>
33. <http://www.lib.byu.edu/rhdhwwi>
34. <http://www.lib.muohio.edu/inter-subj-history/www/index.html>
35. <http://www.Lsu.edu/guests/polipublic>
36. <http://www.materik.ru> - Информационно-аналитический портал постсоветского пространства
37. <http://www.nato.int> - NATO
38. <http://www.newsweekly.ru> - политический еженедельник
39. <http://www.organic.com>
40. <http://www.pirsenter.org>
41. <http://www.poli.vub.ac.be>
42. <http://www.rami.ru>
43. <http://www.sas.upenn.edu> - N.Makiavelli
44. <http://www.sosig.esrc.bris.ac.uk>
45. <http://www.sustainable.doc.gov>
46. <http://www.svip.ru>
47. <http://www.treemedia.com>
48. <http://www.ukans.edu/histotyvl>
49. <http://www.un.org> - BMT
50. <http://www.unpan.org> (100-dən artıq beynəlxalq KIV-lərin qloballaşma və integrasiya ilə bağlı materialları)
51. <http://www.usacc.org>
52. <http://www.wfs.org> (gələcək dünya və ona təsir göstərən amillər haqqında materiallar)
53. <http://www.worldcitizen.org> (dünya politoloqları yeni dünya nizamı mövzusunun müzakirə edir)
54. <http://www2.etown.edu/v1/journals.html>
55. <http://www.icj-cij.org> - Beynəlxalq məhkəmə
56. <http://www.expert.ru> - еженедельный журнал
57. <http://www.geopolitica.ru> - analitiçeskiy portal
58. <http://www.kavkaz.com>
59. <http://www.politic.donetsk.ua> - Политическая жизнь Украины
60. <http://www.vub.ac.be>

MÜNDƏRİCAT

İzahat vərəqəsi	3
Mövzu 1. Beynəlxalq münasibətlər: nəzəri mənbələr, konseptual yanaşmalar, müasir nəzəriyyələr (mühazirə - 2 saat)	6
Mövzu 2. Beynəlxalq münasibətlər sistemi: formalaşması və əsas inkişaf mərhələləri (mühazirə - 6 saat).	7
Mövzu 3. Müasir beynəlxalq münasibətlər sisteminin yaranması: xarakteristikası və əsas aktorları (mühazirə - 4 saat)	11
Mövzu 4. Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər sistemində qatılması: xarici siyasət fəaliyyətinin formalaşması və inkişafı (mühazirə - 4 saat).	14
Mövzu 5. Azərbaycan müasir beynəlxalq münasibətlər sistemində: ikitərəfli əlaqələr (mühazirə - 16 saat). . .	17
Mövzu 6. Azərbaycanın beynəlxalq ələmlə çoxtərəfli münasibətləri (mühazirə - 16 saat)	35
Mövzu 7. Azərbaycan regional münasibətlər sistemində: ikitərəfli əlaqələr (mühazirə - 6 saat)	42
Mövzu 8. Avrasiya subregional inteqrasiyası və Azərbaycanın çoxtərəfli regional əlaqələri (mühazirə - 2 saat) . . .	54
Mövzu 9. Dünya ölkələrinin enerji siyasəti və Azərbaycanın yeni neft strategiyası (mühazirə - 4 saat)	56
Mövzu 10. Azərbaycanın təhlükəsizlik problemləri və Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi (mühazirə-6 saat)	59
Ədəbiyyat siyahısı	63

ƏLİ HƏSƏNOV

**MÜASİR BEYNƏLXALQ
MÜNASİBƏTLƏR
VƏ AZƏRBAYCANIN
XARİCİ SİYASƏTİ**

fənninin proqramı

Bakı - 2006

Nəşriyyat redaktoru

Rauf Cəfərov

Texniki redaktoru

Elmira Tağıyeva

Kompüter vvorstkası

Nüsrat Quliyev

Çapa imzalanmışdır 17.07.2006. Kağız formatı 60x90 ¹/₁₆. Ofset kağızı.
Qarnituru Times. Fiziki çap vərəqi 6,0. Şərti çap vərəqi 6,0. Tirajı 400.
Sifariş 2652. Müqavilə qiyməti ilə.

“Azərbaycan” nəşriyyatının mətbəəsində çap edilmişdir.

Az 1073 Bakı, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə.

Tel.: (99412) 4380010. Faks: (99412) 4976983.

E-mail: azerbneshr@azercin.com